

Scénáře audiovizí

pro městské muzeum v Chotěboři

vypracovalo studio Krutart

KRUTART

Obsah

Dramaturgie audiovizí

Koncepce	5
Průchod návštěvníka	6
Technické a výtvarné pojetí audiovizí	7

přízemí

Obrazovka za pokladnou	
Atmosférický úvod	13

1. patro *14*

Úvod do expozice o Doubravě	15
Zvuková atmosféra	16
Geologický vývoj údolí Doubravy	17
Průběh vodního řečiště a působení vody v krajině	22
Zvířata a rostliny v řece a jejím bezprostředním okolí	26
Průlet korytem Doubravy	33
Osídlování Chotěbořska	34
Chotěboř na Českomoravské vysočině	38
Přednáška Theodora Bruknera	39

2. patro

Zvuková atmosféra	50
-------------------	----

Vývoj města a časová období	51
Městská práva	59
Husitství	65
Trčkové z Lípy přichází o chotěbořské panství	71
Požáry města	77
Národní obrození	82
Průmyslová revoluce	87
První světová válka	90
Partyzáni	96
20. století v obrazech 1	102
20. století v obrazech 2	103
Konec války v Chotěboři	104
Invaze vojsk Varšavské smlouvy	109
Chotěbořské strojírny	116
Závěr	118

Legenda

1. patro

hra zvuk projekce video

2. patro

hra zvuk projekce video

Dramaturgie audiovizí

Koncepce

Jednotícím tématem této výstavy jsou **souvislosti**. Nejen mezi historickými událostmi, ale i mezi přírodními vlivy, které se podílely na formování krajiny kolem Chotěboře. Naším cílem je, aby si návštěvník po absolvování výstavy odnášel povědomí o tom, jak propletená a komplexní je síť vlivů, které vytváří svět kolem nás.

Hlavním výtvarným motivem je **červená nit**, která pro nás představuje vícevrstevnatý symbol souvislostí (nit propojující fakta), průvodcovství (nit, po které kráčíme v labyrintu) a komplexnosti světa (různé nitě se splétají do většího obrazu). Vizuální motiv červené nitě také bude, jak dále popíšeme, jednotit dohromady všechny audiovizuální prvky výstavy. Zároveň nit – zobrazíme-li ji zvlněnou a spojenou oběma konci k sobě – vytvoří i vizuální propojení s dominantním architektonickým motivem, kterým je vrstevnice.

Návštěvník tedy bude procházet expozicí veden motivem nitě a postupně bude odhalovat hloubku a provázanost jednotlivých témat. V prvním patře výstavy bude uveden krátkým audio monologem do jejího rámce: Jde o cestu vývoje Chotěboře od úplného počátku věků, kdy se teprve geologicky formoval tento kraj. Ve druhém patře tedy pochopí význam přírodních vlivů na vznik lidských sídel a v patře třetím se seznámí s historickými událostmi a osobnostmi, které formovaly chotěbořskou historii. Pointou výstavy by pak pro návštěvníka mělo být pochopení toho, jak rozsáhlá a komplexní je síť událostí a sil – přírodních i společenských – které měly vliv na podobu Chotěboře, jak ji známe dnes.

Průchod návštěvníka

Pojďme se nyní podrobněji podívat na strukturu jednotlivých pater:

První patro je věnováno geologickým vlivům a patro třetí vlivům společenským. Každé z pater má jednu výraznou a vizuálně působivou atrakci – dominantu – která by měla návštěvníka ihned zaujmout. V prvním patře je to instalace využívající 3D mapování, která zobrazuje geomorfologický model vývoje údolí řeky Doubravy; ten je obklopen menšími místnostmi, které se věnují geologické struktuře a historii hornictví. Ve třetím patře je dominantou projekce zobrazující postupný vývoj a růst města Chotěboře, doplněná audiovizemi mapujícími její zásadní historické milníky.

Struktura stanovišť v rámci patra není náhodná, ale měla by návštěvníkovi usnadnit orientaci v celé výstavě. Dominanta patra (tedy geomorfologický model a model vývoje města) stručně popíše základní témata, která během své cesty patrem bude návštěvník poznávat podrobněji.

Kromě dominantních instalací má každé patro audiovizuální stanoviště – tedy místa, kde se promítají krátké filmy. Ty návštěvníkovi předají poutavou formou část výkladu o konkrétním tématu (např. o době husitství či osvobození Chotěboře). Obsahy audiovizuálních stanovišť navrhujeme tak, aby byla především **stručná, srozumitelná a zábavná**. Po zhlédnutí zhruba 3-minutového videa si bude moci návštěvník vybrat, jestli se u daného tématu zastaví a prozkoumá ho do hloubky, nebo bude pokračovat k dalšímu videu.

Pokud bude návštěvník zaujatý, výstava mu nabízí několik dalších forem, jakými se může s tématem blíže seznámit. Kromě sbírkových předmětů, audionahrávek a jednoduchých interaktivních her, které dovedou zabavit i ty nejmenší, zde samozřejmě budou umístěny i výkladové texty, které téma popíší a rozeberou pro ty nejzvědavější návštěvníky.

Audiovize tedy vnímáme jako jakési **brány, které návštěvníka zvou k hlubšímu ponoru do tématu**, ale zároveň ho zbytečně nezahlcují informacemi, pokud o ně nestojí. Věříme, že návštěvník, který se primárně zajímá například o středověkou historii, zcela nepřeskočí geologické nebo soudobé části expozice, a užije si i ty.

Technické a výtvarné pojetí audiovizí

Dominantou prvního patra je pro nás instalace geomorfologického modelu vývoje údolí řeky Doubravy. Tento dominantní prvek je doplněn dalšími dvěma videi a jednoduchými hrami. Plná síla audiovizí sladěných jednotnou koncepcí se však projeví v půdním patře, kde je videí vícero. Stručně náš koncept představme:

Jak jsme předeslali, audiovize jsou pro nás jakási páteř, po které se návštěvník pohybuje výstavou. Tento element nenásilného provázení podpoříme **postupným spouštěním audiovizí**. Momentálně pracujeme se dvěma možnými technickými řešeními s tím, že to finální zvolíme až po závěrečné shodě s architekty a experty přes hardware. Zvažované varianty spouštění představují *časová smyčka* nebo *spouštění pohybem*.

V případě varianty *časová smyčka* vždy, když jedno video hraje, s ním sousedící audiovizuální stanoviště jsou neaktivní. V jednu chvíli se tedy přehrávají všechna „lichá“ videa; jakmile skončí, začnou se přehrávat ta „sudá“. Docílíme tím jednak toho, že nebudou splývat zvuky sousedících videí a rušit diváky, a jednak dostane návštěvník jasný návod, jak se výstavou pohybovat, a nebude muset váhat v rozhodovací paralýze. Při variantě *spouštění pohybem* jsou všechna videa většinu času neaktivní a spustí se, jen když čidlo před nimi zachytí přítomnost návštěvníka. V této variantě se tedy mohou přehrávat i dvě sousedící videa. Pro tento případ zde budou vytvořeny zvukové cylindry, aby nedošlo k mísení zvuků.

Technické zpracování

Každá projekce videa, která není momentálně aktivní, bude zobrazovat animaci vlnící se červené nitě, doplněné o název videa a čas zbývající do jeho dalšího spuštění (maximálně tři minuty).

Samotné video bude animováno **formou rychle se střídajících výjevů** v „komiksových okénkách“, příležitostně **doplněných parallaxovou animací**. Tato metoda nám dovolí vytvořit dramaticky působící výjevy a scény, aniž by byla nutná nákladná animace celých scén.

Vizuální zpracování

Cílem všech videí je vyprávět zajímavý a poutavý příběh; věříme, že takto máme větší šanci návštěvníka zaujmout a snad ho i o něčem poučit.

Vizuální zpracování jednotlivých videí bude podporovat informaci, kterou divák přijímá. Výtvarné výjevy pro nás nejsou jen pouhou ilustrací slov vypravěčky, ale podílí se na vytváření významů a pocitů. Přejeme si tak docílit toho, aby každé video mělo skoro až uměleckou hodnotu a návštěvník se těšil, jaký emotivní příběh z chotěbořské historie jsme si tu pro něj nachystali.

Pro vizuální srozumitelnost jsme se rozhodli, že ideálním zpracováním bude čistá liniová kresba s barevnými plochami. Barevné plochy budou záměrně přetahovány mimo linie, aby se narušilo striktní vyznění.

Víme, že častými návštěvníky muzea jsou školní skupiny. Když mluvíme o kresbách, rozhodně nemyslíme dětské ilustrace. Přejeme si naopak, aby naše výtvarná prezentace byla tak poutavá, současná a atraktivní, aby zaujala náctileté a pomohla se jim vnořit do příběhu, ale zároveň její kvalitu ocenil i dospělý návštěvník.

Pro lepší představu zde nabízíme základní moodboard vizuálního ztvárnění.

Barevnost

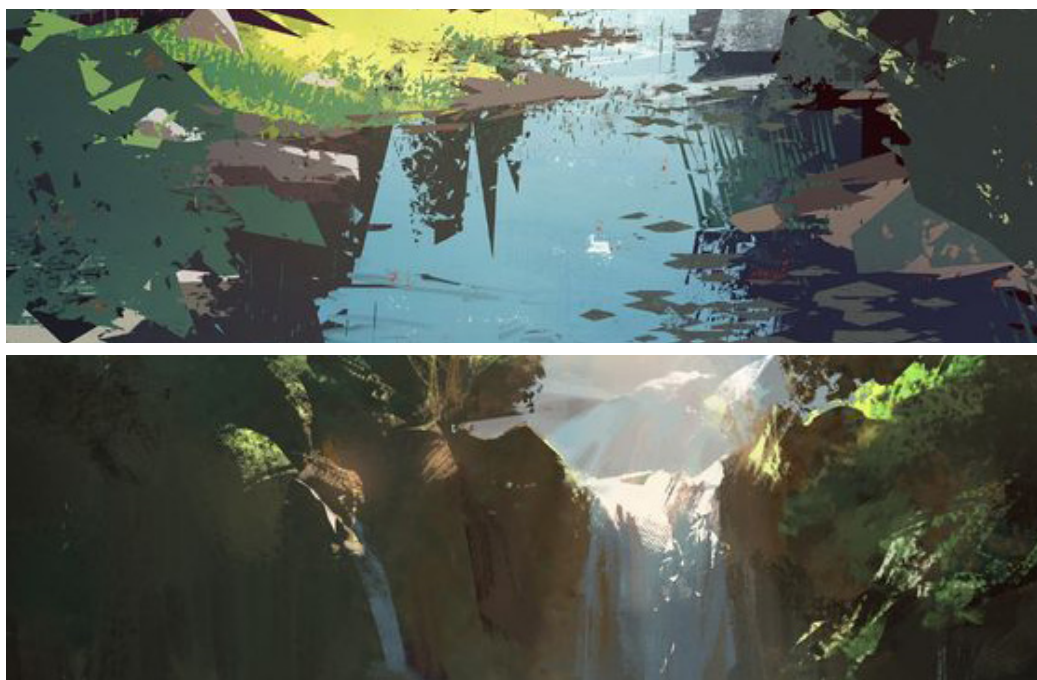
Barevná paleta videí půdních prostor bude pracovat s odstíny terakotové a příbuzných barev, čímž docílíme toho, že i když se jich v prostoru bude promítat více zároveň, budou na pohled ladit jedno s druhým, a pokud divák očima přelétne celou místnost, nenaruší se její estetický dojem. Terakotová paleta barev bude zároveň v symbióze s barvou „půdovek“, tedy podlahou z pálené hlíny v půdních prostorách. Citlivě tak doplní příjemnou a klidnou atmosféru celého prostoru.

Paleta barev audiovizí v prvním patře bude pracovat s doplňkovými barvami terakotové červené, čili s odstíny zelenomodré a azurové. Volba těchto barev má tři důvody: Jednak se tak zajistí pocitová soudržnost napříč všemi audiovizemi výstavy (modré tóny tohoto patra ladí s terakotovými tóny půdy), jednak tyto barvy dobře ilustrují téma přírody a vody, kterým je patro věnováno, a konečně díky přirozené svítivosti obrazovek budou zelené a zelenomodré barvy osvětlovat zbylý prostor, a tím podporovat celkovou naturální atmosféru.

Barevná škála.

Barevné schéma prvního patra zaměřeného na přírodu.

Barevné schéma druhého patra zaměřeného na historii.

Způsob animace

Způsob animace jednotlivých audiovizuálních zastavení bude neméně důležitou složkou celkového působení expozice. Představujeme si čistou a jednoduchou formu vytvořenou kombinací metod paralaxy, plošky a stylizovaných komiksových oken. Zde pro lepší představu nabízíme ukázky zmíněných metod, ze kterých budeme čerpat při vytváření vlastního vizuálního pojetí.

Komiksový styl

Národní muzeum
Dějiny – Staroměstská exekuce

<https://f.io/LMfRTo-R>

Paralax

Národní muzeum
Dějiny – Hvozd

<https://f.io/F5YNWNxZ>

Ploška

Obránci zvířat
Lišky

<https://f.io/g5cPlaoi>

Vize

Hlavním cílem pro nás je, aby videa byla po scénářistické stránce svižná a dramatická, a po té výtvarné sjednocovala celou výstavu a svojí stylizací předávala návštěvníkovi lehce poetický pocit.

Představte si, že návštěvník dorazí do druhého patra, na půdu: V intimním světle se tu na projekcích vlní červená nit. A potom, jako při nějakém nádechu, některé z obrazovek ožijí a v odstínech červené a žluté, podobně jako při západu slunce, povědí příběh tu o upálených husitech nebo o významu rodu Trčků. Pak je opět vystřídá motiv vlnící se nitě a ožijí jiné obrazovky. A v tomto poklidném rytmu mezi projekcemi přechází návštěvníci, pohroužení do příběhů choťebožského kraje.

přízemí

Obrazovka za pokladnou

typ: slideshow | scénář: — | architektonický návrh: 01.01_AV1

Popis:

Obrazovka umístěná v čelním pohledu za pokladnami muzea, která svým obsahem láká návštěvníky na aktuální výstavy a akce muzea. Může být použita i pro doprovodný program města.

Atmosférický úvod

typ: audio | scénář: — | architektonický návrh: 01.03_AU1

Popis:

Audio poslech ve vstupních prostorách muzea v přízemí. Během poslechu se návštěvník naladí na téma expozice a získá rámec, do kterého bude moci postupně zasazovat veškeré informace, které se při průchodu výstavou dozví. Též se jedná o první audio zastavení, které nastaví dramaturgický oblouk expozice.

Scénář:

VYPRAVĚČKA:

Život je upředený ze souvislostí. Všechno, co se vám přihodí, má svou příčinu a následek. A stejně je to i s historií tohoto místa. To, že tu společně stojíme, je souhra mnoha osudových momentů i náhod.

Pojďme je teď společně poznat. Pojďme vzít do prstů konec téhle nitě chotěbořské historie a sledovat ji proti proudu času. Až do doby, kdy tu nebyla tahle budova, tohle město, kdy tu nebyli ještě ani lidé – jen řeka klikatící se hvozdem, mezi skalními soutěskami a kořeny stromů.

Pojďme... na samý začátek.

1. patro

Úvod do expozice o Doubravě

typ: audio | scénář: 01_01_01 | architektonický návrh: 02.00_AV1

Popis:

Atmosférický prolog umístěný v chodbě před vstupem do části expozice o údolí řeky Doubravy. Jedná se o informační rámec, který návštěvníkovi nastíní, co v následující části výstavy očekávat. Umožní mu tak lepší vnímání a vstřebávání informací v místnosti. Zároveň pracuje se zrcadlovou projekcí (AV1_02_01), která navozuje pocit obklopení vodou.

Zvuková atmosféra

typ: zvuk | scénář: 01_01_00 | architektonický návrh: 4x 02.06_AU2

Popis:

Zvuková kulisa navozující atmosféru v okolí řeky Doubravy. Dominantní je zvuk řeky proudící kamenitým korytem, přes který slyšíme lesní zpěvné ptactvo (žluna, sojka, stehlík, drozd, datel nebo pro Doubravu typičtí ledňáček říční či budníček lesní). Občas zaslechneme i silnější poryv větru, který rozšumí listí v korunách stromů. Je to klidná, pokojná atmosféra českého lesa, která doplňuje vizuální projekci AV2_02_05, Průlet korytem Doubravy.

Reference:

Přikládáme hudební reference, které doporučujeme jako vhodný základ pro komponovanou hudbu při zadávání skladateli.

Forest nature sound

<https://open.spotify.com/track/49vFr1gfxl02psYbHuWu6c?si=c54e69e3aa6c444c>

Flowing river

<https://open.spotify.com/track/5BwmKOstO7vNGsaYG6c6Et?si=78453992cf1341b9>

Bustling river sounds

<https://open.spotify.com/track/5j5HMHeNbSDzVU9eEgZzUI?si=e13ab4c98df34656>

Geologický vývoj údolí Doubravy

typ: projekce | scénář: 01_01_03 | architektonický návrh: 02.04_AV1

Popis:

Návštěvník před sebou vidí model údolí řeky Doubravy, na který jsou projekcí vykreslovány jeho geologické proměny od prvopočátku světa po současnost. Projekce je stále ve stejném měřítku shodném s měřítkem fyzického modelu (zobrazuje vývoj jednoho kusu budoucí choťebořské krajiny) a jasně barevná (aby byly vidět rozdíly mezi mořem, zelení atd.). Projekce je doplněna hlasem vypravěče.

Rozšíření:

Návštěvník má možnost interakce s panelem, který mu umožňuje vybrat, co dalšího chce na modelu vidět. Po skončení úvodního videa, nebo i během něj, může návštěvník stisknout tlačítko umístěné na boku panelu. Tím se rozsvítí daná lokalita na modelu a současně se zobrazí krátký popis této oblasti.

Dané lokality zahrnují:

- Koryto: Úzká soutěska, kde voda protéká vysokou rychlostí. Na konci soutěsky se nachází Velký vodopád, který je druhý největší v České republice, s průtokem 730 litrů za sekundu. Pod vodopádem se rozkládá jezírko s velkými balvany a prohlubní zvanou obří hrnec, kterou vytvořila rotující voda.
- Sokolohrady: Na skalním ostrohu kdysi stával hrad Sokolov, dnes jej připomínají pouze terénní nerovnosti a zbytky hradního příkopu. Protějšší rulový pilíř se nazývá Čertův stolek, pod ním je přírodní jeskyně. Kamenná moře podél řeky vznikla mrazovým zvětráváním, jejich balvany byly unášeny proudem řeky.
- Točitý vír: Místo, kde řeka Doubrava ostře mění směr kvůli geologickému zlomu. Prudký vír zde někdy vytváří pěnivě rotující hluboký vír.
- Kamenný potok: Levý přítok řeky Doubravy, pramenící v mokřadech mezi obcemi Příjemky a Bílek. Na potoce se nachází dva metry vysoký vodopád.

Reference:

Přikládáme vizuální reference, které slouží jako základ pro představu finálního ztvárnění.

Plate Tectonic Evolution of North America

[https://www.youtube.com/watch?v=2yKNhbY3Nbk & ab_channel=ChristopherScotese](https://www.youtube.com/watch?v=2yKNhbY3Nbk&ab_channel=ChristopherScotese)

Tectonic plates of Europe

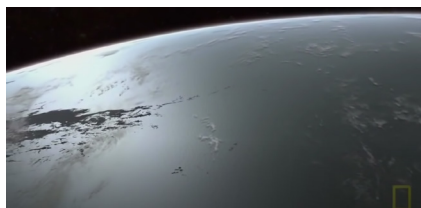
[https://www.youtube.com/watch?v=d4Y1S-EOBo0 & ab_channel=ukinfo](https://www.youtube.com/watch?v=d4Y1S-EOBo0&ab_channel=ukinfo)

Moodboard:

Barevné ladění jednotlivých důležitých epoch s cílem vytvořit vizuální kontrast mezi jednotlivými obdobími.

1. hadaikum

2. archaikum

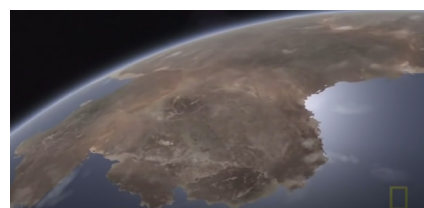
3. proterozoikum

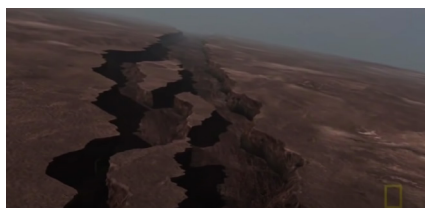
3. proterozoikum

3. proterozoikum

4. fanerozoikum

5. jura

5. jura

6. křída

6. křída

6. křída

7. kenozoikum

Scénář:

Na modelu se vykreslí řeka.

VYPRAVĚČKA:

Jsme tu. V jedné z geologicky nejrozmanitějších oblastí Evropy – v železných horách, nebo ještě lépe – v Chotěbořské pahorkatině. Největší její část tvoří povodí řeky Doubravy, kaňonovitě údolí s krásnými soutěskami, vodopády a skalními útesy.

Objeví se geologická mapa Doubravy s vyznačením jednotlivých epoch.

VYPRAVĚČKA:

Takhle to tady ale nevypadá odjakživa. Utváření údolí začíná ve starohorách a na počátku prvohor, zhruba před 500 miliony let, kdy se odehrává spousta dramatických změn. Moře ovládají trilobiti a kvůli vysokým teplotám a tlaku způsobených sopečnou činností se postupně mění původní horniny.

Objeví se moře s trilobity. Sopečná činnost.

VYPRAVĚČKA:

V té době se naše území nachází na úrovni severního cípu dnešní Antarktidy, ale pomalu a jistě se posouvá blíže k rovníku. Český masiv je v mladších prvohorách hornatou souší. Mezi horskými hřbety vznikají pánve, utváří se jezera a rašeliniště.

Asi před 300 miliony let vzniká srážkou putujících kontinentů superkontinent Pangea. Tou dobou už je Chotěbořsko součástí rozsáhlého horského pásma podobného Alpám, to se však působením eroze snižuje a snižuje.

Prvohorní krajina. Hornatá jakoby alpská krajina.

VYPRAVĚČKA:

Období druhohor je nabitě mnoha pohyby a změnami. Český masiv je částečně zaplaven mělkým, teplým mořem, zažívá pomalé zdvíhání a poklesy.

V pobřežním, místy písčitém pásmu žili mlži, plži, hlavonožci, korýši a ryby a také plno žraloků. V usazeninách, které po sobě toho moře zanechalo, jsou velmi hojné jejich zkamenělé pozůstatky.

Moře s plavajícími mlži, plži, hlavonožci....

VYPRAVĚČKA:

Začíná alpínské vrásnění a obří kontinent Pangea se rozpadá na jednotlivé zemské desky. Ke konci druhohor se naše území nachází vysoko na severní polokouli a je součástí euroasijské desky.

Rozpadání kontinentu Pangea.

VYPRAVĚČKA:

Na konci třetihor, tedy v čase několika posledních milionů let, se naše území dostává do současné polohy a tvoří se základ dnešní krajiny. Vyklene Českomoravská vrchovina a vyzdvihnou Železné hory s nejvyšším vrcholem Vestec.

Dnešní horská krajina Železných hor s označením hlavních vrcholů a jejich výšky.

VYPRAVĚČKA:

Dnešní podobu získává údolí v průběhu čtvrtohor, posledních asi 2,5 milionu let, a to nejen působením přírodních živlů, ale také vlivem člověka. Pro něj je ještě na konci 19. století „Doubravský údol“ divokou, těžce dostupnou a pouze zřídka navštěvovanou lokalitou.

Na mapě se vykreslí cesta údolím.

VYPRAVĚČKA:

To se však mění spolu s cestou údolím, která vzniká na počátku 20. století díky chotěbořské pobočce Klubu českých turistů. Jeho členové se starají o značení cest, vytvoření a udržování schodišť a zábradlí.

Objeví se historická mapa z knihy Průvodce po Chotěboři a okolí (1935), trasa se začervení. Historické fotografie se schůdky, zábradlími.

VYPRAVĚČKA:

Staví se také první turistické chaty...

Zasvítí místo Točitého víru, objeví se historické pohlednice s koupalištěm a chatou. Dále se na mapě objeví místo Chaty Doubravka a historické pohlednice.

VYPRAVĚČKA:

Řeka poskytovala ideální možnost pro využití vodní síly. V Horním mlýně se mlelo obilí, v padesátých letech se zde krátce těžily uranové rudy.

Od 70. let se plánuje zřídit Chráněnou krajinnou oblast Železné hory, což se však podaří až v roce

1991. Její součástí je i Přírodní rezervace Údolí Doubravy.

Obrysy území rezervace se vykreslí zeleně.

VYPRAVĚČKA:

Údolí vyniká přírodní krásou a rozmanitostí. Mnoha rostlinám a živočichům vyhovují specifické podmínky zalesněné a skalnaté podhorské bystřiny.

Podoba údolí, jak jej známe dnes, se utvářela po miliony let. A nezůstane stejná. Řeka bude nadále zařezávat své koryto do skalního podloží a měnit tak obraz okolí způsobem, který nedohlédneme.

Na modelu se vykreslí řeka. (stejně jako na začátku)

Naváže rudá nit.

Průběh vodního řečiště a působení vody v krajině

typ: animované video | scénář: 01_01_04 | architektonický návrh: 02.01_AV1

Popis:

Video sledující tok Doubravy od pramene k soutoku s jinou řekou. Cílem je popsat, jak je provázaná krajina a tok řeky, z jakých důvodů vznikají specifické říční útvary (víry, hrnce, přírodní a umělé rybníky...) a jaký mají vliv na chování řeky a její další proměny.

Scénář:

Úvodní animace rudé nitě, která se splétá do tvarů a obrazců.

VYPRAVĚČKA:

Jak získala krajina kolem řeky Doubravy svoji podobu? A jak se utvářelo její koryto?

Vidíme klidně tekoucí řeku, v její hladině se odráží okolní stromy rostoucí na svazích a jasné odlesky slunce.

VYPRAVĚČKA:

Zásadní vliv na to má voda. Ta neustále mění svoje podoby a přitom jako neúnavný sochař tvaruje krajinu.

Zahřmí. Vidíme mohutná mračna a z nich kapky deště snášející se na zem, kruhy od dopadajících kapek v řece a pak detail na zmáčenou květinu někde u břehu.

VYPRAVĚČKA:

Při dešti se část kapek vsákne a splyne s podzemními vodami.

Záběr klesá pod zem. Vidíme vrstvy země a pak i podzemní dutinu, jakousi jeskyni, kterou protéká voda.

VYPRAVĚČKA:

Ty pak v hlubinách proudí nepropustnými vrstvami hornin, dokud neprosáknou zpět nahoru nebo nenara-

zí na prasklinu v sedimentech. Tak vzniká pramen. V případě řeky Doubravy, která pramení v rašeliništích v okolí Radostína, navíc nejde o jeden pramen, ale o slévání několika pramenných potůčků.

Vidíme pramen vody mezi kameny někde na horách. Pramen vody teče dolů po horských svazích. Zní zurčení.

VYPRAVĚČKA:

Tok vody pak dál řídí gravitace a ona stéká dolů, do údolí.

Pramen je větší, teče skalnatým údolím. V komiksových oknech vidíme přitékající potoky (Štírový potok a další) a detail struktury kamenů, které se nachází ve vodě i jejím okolí.

VYPRAVĚČKA:

Postupně se zvětšuje díky přítokům...

V detailu vidíme, jak proud strhává drobné kamínky a kusy půdy.

VYPRAVĚČKA:

...a přitom působením eroze rozrušuje povrch, jímž protéká. Podle toho, po jakém povrchu teče, tak tvaruje své okolí. Tento vývoj trvá několik milionů let a nikdy nekončí.

Pohled na skalnatou soutěsku Doubravy.

VYPRAVĚČKA:

Nejdříve je povrch doubravského údolí překrytý křídovými sedimenty, v nichž si řeka hloubí svůj tok. Když narazí na tvrdé ruly u Bílku a zároveň nemůže uhnout ze svého směru, začne vymílat koryto i v těchto tvrdých horninách. To zapříčiňuje její složitý tvar.

Pohled na Koryto.

VYPRAVĚČKA:

Před Chotěboří řeka Doubrava protéká skalnatou soutěskou jménem Koryto. Říční proud usměrněný skalami postupně vyhloubil úzkou říční soutěsku. Právě zde je říční tok nejužší a skály vystupují přímo z řeky až do výšky 15 metrů.

Vidíme Velký vodopád a potom v detailu kamennou prohlubeň, obří hrnec.

VYPRAVĚČKA:

V místech, kde se Doubrava řítí ze skal dolů, vznikají vodopády. Kameny pod nimi, na něž neustále dopadá příval vody, proměňuje její erozní síla a vznikají hluboké tůně. Oválná prohlubeň ve skále, kterou známe jako obří hrnec, vznikla dlouhodobou rotací vody s úlomky hornin.

Kamenná moře na březích řeky Doubravy.

VYPRAVĚČKA:

V průběhu tisíciletí zde vznikají následkem působení vody, ale i větru, změn teploty a zemské gravitace jedinečné útvary, jakými jsou Kamenná moře ve svazích nad řekou.

Vidíme ostrý zlom řeky v oblasti Točitého víru.

VYPRAVĚČKA:

A na konci soutěsky můžeme vidět místo, kde řeka narazila na překážku tak tvrdou, že raději změnila svůj tok. Tomuto místu říkáme Točitý vír a Doubrava se tu láme takřka v pravém úhlu.

VYPRAVĚČKA:

Když řeka opustí skalnatá území, může se konečně vylít do šíře. Čím širší koryto, tím pomalejší tok – a z bystřiny se tak stane líná řeka, která klesá krajinou do nížin, blíž a blíž k moři.

Řeka Doubrava na své cestě přijme vodu z desítek přítoků a urazí skoro devadesát kilometrů, než její vody splynou s Labem. Odsud společně pokračují až do Severního moře.

Krajina kolem Chotěboře, kde vidíme klidnější oblouky Doubravy. Vidíme klidný tok řeky v rozkvetlé letní krajině, ve kterém se jasně odráží.

VYPRAVĚČKA:

Během té cesty ale na její hladinu stále svítí slunce a odpařuje z ní vodu. Vzniklá pára pak vstupuje do atmosféry, kde se díky ochlazení znovu proměňuje.

Zahřmí. Vidíme mohutná mračna a z nich kapky deště snášející se na zem – opět zopakování záběru z úvodu videa, abychom zdůraznili uzavřenost tohoto cyklu.

VYPRAVĚČKA:

Vytváří se mraky, ze kterých se jako déšť snese zpět na pevninu a prosakuje do podzemních vod, zpátky na začátek našeho příběhu.

Záběr klouže pod zem, všechno zaplní černá plocha.

VYPRAVĚČKA:

Dílo tohoto sochaře totiž nikdy nebude hotové.

A do černé plochy se pomalu rozvine rudá animace nitě.

Zvířata a rostliny v řece a jejím bezprostředním okolí

typ: hra | scénář: 01_01_5 | architektonický návrh: 02.01_AV2

Popis:

Hra seznámí návštěvníka s florou a faunou kolem Chotěboře.

Graficky a vizuálně čistý, černobílý obraz tří scénérií (les, louka a rybník), ve kterých se návštěvník seznámí s důležitými rostlinami a zvířaty typickými pro danou lokalitu. Jak návštěvník bude jednotlivé prvky na obrazu objevovat a označovat dotykem prstu, bude se mu postupně celý obraz barevně dokreslovat.

Gameplay:

Návštěvník musí v dané černobílé scénérii najít všechna zvířata a rostliny. Ty se objevují na různě dlouhé intervaly a hýbou se různou rychlostí – některé je tedy relativně jednoduché objevit, jiné jsou naopak zákeřnější (květinu vidíme dlouho rozkvetlou, naopak srna obrazem jen rychle proběhne). Pokud hráč včas klepne prstem na živočicha nebo rostlinu, vybarví se část černobílého prostředí a hra v krátkosti informačním panelem představí daného živočicha či rostlinu. Ty pak v obraze zůstanou už natrvalo odkryté. To motivuje hráče k objevování dalších prvků.

Každému objektu je přiřazena jedna barva, která po jeho nalezení zpočátku černobílý obrázek vybarvuje. Například nalezením datla získá obraz všechny zelené tóny, nalezením kuny se v obraze vybarví všechny oranžové. Hráči je tak odměnou nejen informace o živočichovi, ale i výrazná vizuální změna celého výjevu.

V rámci objevování zvířat se pracuje i s nahodilostí určitých prvků. Některá zvířata mají různé pozicování, takže se hráč nemůže spoléhat na to, že se např. pták objeví vždy za stejnou větvíčkou.

Hra bude obsahovat 3 scénérie (les, louka a rybník) a v každé z nich půjde objevit 5 typů fauny a 5 typů flóry. Ty budou nastaveny tak, aby v každé scénérii byly různorodé a zajímavé; tedy aby se nestalo, že u rybníka půjde jen o pět různých ryb. (Proto je rešerše doplněna poznámkami o druhu živočichů, abychom zajistili jejich diverzitu.)

Na konci hry se pak návštěvníkovi zobrazí výsledková tabule, kde si bude moci přečíst, jak rychle danou faunu či flóru objevil a jak si vedl v porovnání s jinými návštěvníky. Tím se motivují ostatní návštěvníci, aby pokořili jeho skóre – např. v rámci školních skupin.

Princip hry:

Ukázka principu vykreslování jednotlivých barev.

Úvodní scénérie.

Zachycení srny a vykreslení jedné barvy.

Zachycení více zvířat a vykreslení více barev.

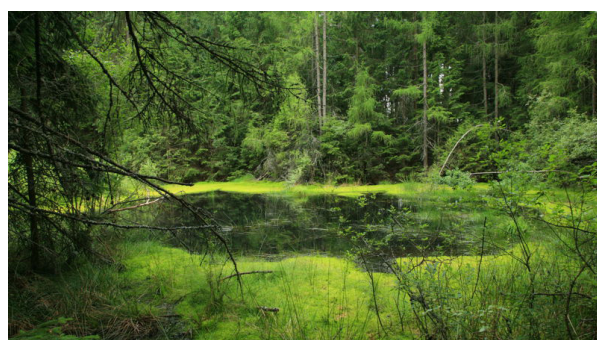

Prostředí:

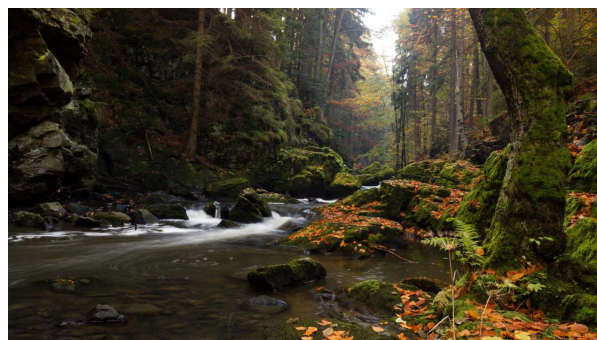
Les kolem Chotěbořska

Písník u Sokolovce

Koryto řeky Doubravy

Úrovně:

Scénérie 1 – les

Prostředí: lesy nad korytem řeky Doubravy

Zvířata

- 1. datel černý (pták)

Datel má dlouhý lepkavý jazyk s malými zoubky na konci, který mu pomáhá hledat potravu na těžko dostupných místech.

- 2. brhlík lesní (pták)

Brhlík je takový akrobat, že umí šplhat po stromech hlavou dolů.

- 3. myšice lesní (hlodavec)

Myšice je překvapivě rychlý běžec, který zvládne vylézt i na stromy, a to do výšky několika metrů.

- 4. kuna skalní (menší savec)

Kuny jsou milovníci zvířecí říše, protože akt jejich páření může trvat až čtyřicet minut!

- 5. veverka obecná (menší savec)

Veverka má dlouhý huňatý ocas, který jí pomáhá udržovat rovnováhu při lezení a skocích, a ve spánku se do něj může zachumlat.

Rostliny a stromy

- 1. buky a jedle (strom)

Bukojedlový prales by pokrýval velkou část Železných hor, kdyby do jeho růstu lidé nijak nezasahovali.

- 2. smrk (strom)

Smrkové monokultury zdejší krajiny nijak neprospívají, protože se v nich snáz můžou množit škůdci.

- 3. měsíčnice vytrvalá (rostlina)

Vzácná měsíčnice roste v původních listnatých lesích a je opylována nočními motýly.

- 4. lýkovec jedovatý (rostlina)

Otrava lýkovcem se projevuje pálením v ústech, sliněním, bolestmi břicha, zvracením, průjmem a krvavou močí, takže ho radši nejíst!

- 5. lilie zlatohlavá (rostlina)

Její květy voní jako skořice a na Slovensku byly dříve přidávány do jídla kravám, aby šlo z jejich mléka snáz utlouct žluté máslo.

Scénérie 2 – voda

Prostředí: písňík u Sokolovce

Zvířata

- 1. čolek horský
V chladných vodách, kde není dostatek potravy, mohou larvy čolků přezimovat klidně i rok, než se přemění na dospělé čolky.
- 2. vážka čtyřskvrnná (hmyz)
Oplodněná samička klade vajíčka tak, že za letu noří konec zadečku do vody.
- 3. šidélko páskované (hmyz)
Larvy šidélka žijí jeden rok ve vodě a pak vylézají na souš, kde se z jejich prasklé kůže vysouká dospělý jedinec.
- 4. rejsek vodní (hlodavec)
Zdravý rejsek má hustý a promaštěný kožíšek, takže když vyleze z vody, je úplně suchý.
- 5. liška obecná (střední savec)
Liška loví brzy ráno před východem slunce a za soumraku a svoji potravu pak požírá uprostřed noci.

Rostliny a stromy

- 1. bříza bělokorá (strom)
Bříza je známá pro svoje léčivé účinky a z její mízy se v pravěku vařením získávalo univerzální lepidlo.
- 2. mech rašeliník
Rašeliník pomáhá dezinfikovat rány a kdysi se používal místo vaty, protože dokáže pojmout velké množství vody.
- 3. rákos obecný (rostlina)
Rákos se pro svoje čisticí schopnosti často využívá v rybnících a zahradních jezírkách.
- 4. rosnatka okrouhlolistá (rostlina)
Svojí červenou barvou a lepkavými kapkami na listech k sobě láká hmyz, na kterém si pak pochutnává.
- 5. bledule jarní (rostlina)
Bledule je jedovatá a z jejích tyčinek se uvolňuje pyl i při tom nejjemnějším nárazu.
- 6. orsej jarní (rostlina)
Listy orseje obsahují vitamín C, ale jejich požívání je bezpečné, jenom když jsou sbírány dřív, než se objeví květ.

Scénérie 3 – řeka

Prostředí: koryto řeky Doubravy

Zvířata

- 1. skorec vodní (pták)

Skorec se pro svoji potravu umí potápět až do bystřin potůčků, pod kameny a kořeny rostlin.

- 2. ledňáček říční (pták)

Ledňáček dokáže díky průhledné membráně, která pokrývá jeho oči, ulovit svoji kořist až v půlmetrové hloubce.

- 3. babočka osiková (hmyz)

Babočka vede osamělý život a délka jejího předního křídla může být až čtyři centimetry.

- 4. zuboústka sametová (hlemýžď)

Zuboústka se živí řasami, mechy a rostlinnými zbytky a celá její ulita je pokrytá drobnými chloupky.

- 5. pstruh obecný (ryba)

Pstruzi váží dlouhou cestu do trdlišť, kde potom dochází ke tření, a během svého putování zvládnou překonat klidně i vodopády.

Rostliny a stromy

- 1. olše (strom)

Olše se může dožít až stovky let a dříve se používala ke stavbě mostů a splavů.

- 2. jasan (strom)

Dřevo jasanu je ohebné a používá se například k výrobě sportovního náčiní.

- 3. křivatec žlutý (drobná květina)

Semena křivatece mají masité přívěsky, tzv. masíčka, kterými se živí mravenci a přispívají tak k rozšiřování druhu.

- 4. blatouch bahenní (drobná květina)

Blatouch bývá vysazován v bahenních zónách a u okrasných jezírek.

- 5. růže alpská (drobná květina)

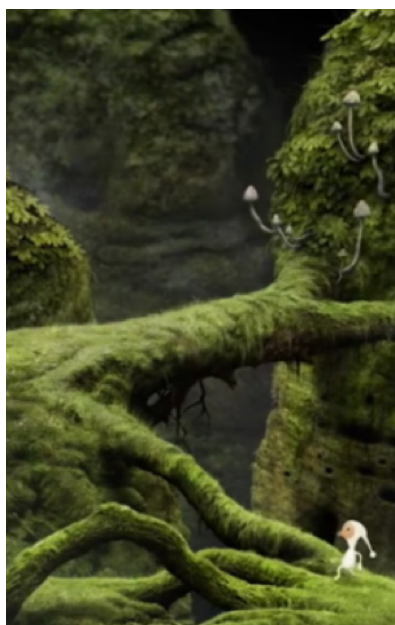
Její květní stopky se při dozrávání stáčí dolů a šípky na nich jsou převislé, proto se jí taky někdy říká růže převislá.

Reference:

Kreslení podle čísel:

https://www.youtube.com/watch?v=bRRgi6sUwA4&ab_channel=Laura%27sStudio

Moodboard:

Možná zobrazení základní, nevybarvené plochy.

Průlet korytem Doubravy

typ: video | scénář: 01_01_6 | architektonický návrh: 02.06_AV1

Popis:

Videosmyčka průletu korytem Doubravy je film s pomalým tempem, který kopíruje tempo vody v Doubravě. Projekce dokresluje atmosféru v expozici a přibližuje divákovi místo, o kterém toto patro výstavy pojednává. Stěžejní částí videa je koryto s vodopádem.

Videosmyčka bude mít přibližně 10 až 15 minut. Pro natáčení je vybrán úsek od soutěsky Doubravy přes Sokolohrad až po Točitý vír. Tato část je vyznačena na mapě <https://mapy.cz/s/lageresura>.

Fotodokumentaci řeky najdete na tomto odkazu:

https://drive.google.com/drive/folders/19aYabQWW6_N23XtPAxgs7hC5Hwda_HmS?usp=sharing.

Reference:

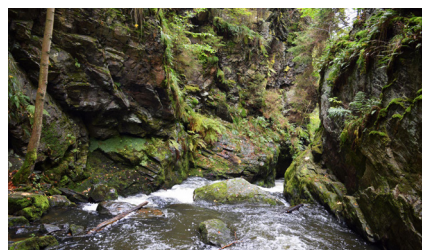
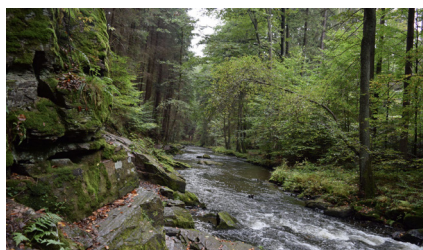
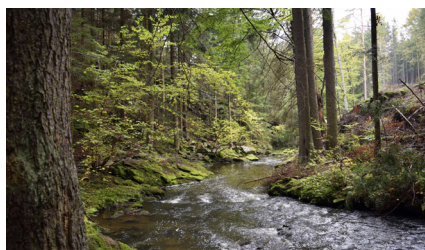
Reference vizuálního zpracování dronového natáčení.

https://www.youtube.com/watch?v=6whHTP6L2ls&ab_channel=ShaggyFPV

https://www.youtube.com/watch?v=tofmPxAYxcM&ab_channel=DanosaurusVids

https://www.youtube.com/watch?v=fspiARKDUIQ&ab_channel=The4KGuy-Nature%26Urban

Fotografie z úseku:

Osídlování Chotěbořska

typ: animované video | scénář: 01_01_07 | architektonický návrh: 02.05_AV1

Popis:

Video o osídlování Chotěbořska, které popíše, proč se tu lidé začali usazovat (přírodní zdroje, voda, možnost obživy, terén...) a jaké to mělo implikace (obchodní stezky, přepady obchodníků, vznik hradišť a strážných věží...). Tyto události směřují k tomu, že vznikla Chotěboř jako město.

Scénář:

Úvodní animace s červenou nití.

VYPRAVĚČKA:

Podle čeho si lidé vybírají svůj domov? Rozhoduje o tom náhoda, nebo jsou nějaká místa pro život prostě lepší než jiná? V případě Chotěboře musel pro její obyvatele nejdříve uzrát ten správný čas.

Neprostupné lesy, déšť. Ozývá se kvílení větru, dopadající kapky deště. Poté se v komiksovém okénku objeví pralidé. Detail oštěpů.

VYPRAVĚČKA:

Drsné okolí totiž zprvu od trvalého usídlení odrazuje, i když lidé tuto krajinu navštěvují již od pravěku. Včelaři chodí do lesa sbírat med a vosk, občas se tu na nějakou dobu usadí skupina pastevců ovcí a koz nebo sem proniknou lovci. Většinu území ale pokrývá hluboký, téměř liduprázdný prales.

Pomalu začíná prosvítat středověká mapa českých zemí, která se stává čím dál jasnější, až má ostré kontury. Zní slabé vzdálené hlasy a smích.

VYPRAVĚČKA:

To se postupně změní v období středověku. Od 12. století vzrůstá význam zdejších obchodních stezek.

Postupně se objevuje Libická stezka a odkrývá se před námi její možná trasa.

Z Kolína – přes Veletov – Žehušice – Žleby – Libice nad Doubravou – Bílek – podél Doubravy do Krucemburku – dále 3 varianty, které se spojují u Žďáru nad Sázavou – údolí řeky Oslavy...

VYPRAVĚČKA:

Nejvýznamnější z nich je Libická stezka (via Lubetina), důležitá spojnice mezi Čechami a Moravou. Prochází Libickým újezdem s osadou Libice, kde se nachází zemská brána – významná strážní osada česko-moravského pomezí.

Libický újezd je významnou državou olomouckého biskupství, které jako pohraniční území chrání stráž.

Mapa mizí a my vidíme scénu: Po uježdění cestě lesem postupuje kupecká karavana – povoz tažený koňmi, vedle kráčí kupci bez koní, jen s nůšemi. Do toho slyšíme zvuky kroků, otáčení kol povozu.

V detailu vidíme tvář jedné z obchodnic, utírá si pot z čela.

Animace vychází z reálné krajiny v okolí Chotěboře – Libický újezd pod vrchem Hradiště u Libice n. Doubravou, hlavním místním centrem a jednou z nejstarších osad.

VYPRAVĚČKA:

Podél stezek vzniká souvislé osídlení, protože, jak noví usedlíci brzy zjistí, jsou tu výborné podmínky pro život.

Obchodnice se usměje. V dalším záběru vidíme, že i s výpravou stojí na okraji osady. Dole pod ní je mírně zvlněná krajina s řekou.

Středověká Chotěboř – jen kostel a malá osada (dvorec) okolo.

VYPRAVĚČKA:

Zvlněný terén poskytuje ochranu, z řeky Doubravy je dostupná pitná voda, půdu lze využít k osetí. Pro rozvoj regionu je klíčová těžba stříbra. Později jsou objeveny zásoby dalších cenných kovů. Na křižovatce obchodních cest tak ve 12. století vzniká osada Chotěboř.

Chotěboř se zároveň stává jedním z center hornických aktivit Smila z Lichtenburka.

Karavana vstupuje do osady. Vidíme obchodnici, jak drží v ruce zvířecí kůži a mluví s obchodníkem, který drží zdobený hrnec a ukazuje tři zdvižené prsty – právě smlouvají.

/Podle reálných nálezů keramiky./

VYPRAVĚČKA:

Díky procházejícím obchodníkům mají místní řemeslníci o zákazníky postaráno.

Karavana pokračuje dál lesem. Obchodnici z nůše vykukuje vršek toho hrnce, o který smlouvala. Obchod šel evidentně dobře.

VYPRAVĚČKA:

Ale kupecký život na cestách... ten už tak jednoduchý není.

Zvuky hvízdání. Vidíme, že podél cesty jsou zády k nám schovaní ozbrojení lapkové. Poté vidíme komiksové okénko s detailem vytřeštěných očí naší kupecké ženy.

OBCHODNICE:

Ne!

Zvuk tříštěných střepů. Pak vidíme závěr, na kterém je vůz opuštěný, na zemi leží poházené věci, včetně rozbitého džbánu.

Pak slyšíme poděšené dýchání a vidíme detaily nohou pádících přes kameny, jak naše obchodnice prchá. V dalším záběru vidíme, jak se za ní ženou dva lapkové.

VYPRAVĚČKA:

Lapkové se pasují na nové vládce místních lesů. Nikdo před nimi není v bezpečí. Loupeživí rytíři se usazují také na strážním hradě Sokolohrad, a odtud podnikají nájezdy na kupecké karavany.

Obchodnice vyběhne z lesa. V detailu vidíme, jak zavře oči. (Nyní se ale jedná o 14. století, takže o jinou obchodnici, v jiném oblečení.)

OBCHODNICE:

/ulehčeně/ Uff...

Chotěboř na Českomoravské vysočině

typ: film | označení: 02.07_AV1

Popis:

Němý dokumentární film z roku 1928 nabízí unikátní pohled na život v Chotěboři na Českomoravské vrchovině. Tento 35mm černobílý snímek bez zvuku, dlouhý 26 minut a 35 sekund, zachycuje jak historické, tak i soudobé budovy a objekty spojené se správou města, včetně radnice, pošty, spořitelny, soudní budovy a sokolovny. Film také přináší záběry z průmyslového a obchodního života města, přičemž se zaměřuje na textilní továrny, stavební činnost a významné městské podniky. Nechybí ani záznamy sportovních událostí na městském stadionu a z průvodu městem.

Rozšíření a interpretace:

Film bude obohacen jemným hudebním doprovodem, který podtrhne atmosféru zobrazeného života. Na vybraných místech bude doplněn o mluvené slovo, které divákovi pomůže interpretovat klíčové momenty a lépe tak pochopit kontext tehdejší doby. Vyprávění bude v souladu s celkovou koncepcí výstavy, zaměřenou na provázanost a souvislosti historických a společenských událostí, a přiblíží návštěvníkům významné aspekty chotěbořského života v první polovině 20. století.

V širším záběru vidíme, že obchodnice stojí před ohrazeným městem (Chotěboř), od kterého k ní míří tři ozbrojení muži s kopími.

VYPRAVĚČKA:

Proto se začínají města ohrazovat. Ve 14. století získává Chotěboř od krále právo vybudovat své opevnění. Hradby jsou opatřené třemi branami a příkopy, které je možné zaplavit vodou. Ze severu město chrání řeka Doubrava a za západní zdí soustava rybníků.

Loupeživí rytíři stojí na hranici lesa a zaskočeně zírají na opevněné město (Chotěboř), které se tyčí v dálce nad nimi.

VYPRAVĚČKA:

Ve městech je bezpečněji, a proto se zde lidé usazují čím dál častěji.

Výjev na Chotěboř v 15. století: pár řemeslníků, někdo jde pro vodu, prochází tu kupecká skupina, strážní procházejí podél hradeb.

Slyšíme, jak se tu linou tóny hudby.

VYPRAVĚČKA:

Tehdejší obyvatelé Chotěboře jistě nemůžou tušit, co všechno tohle místo čeká a s jakými událostmi se budou muset jejich potomci vypořádat. V jednom si však mohou oddechnout.

Vidíme zase jinou ženu (může být tatáž, v jiném oděvu), jak sedí na náměstí na lavičce u dřevěné kašny, tiskne se k ní malé dítě a pes. Jedná se o Chotěboř 16. století s patrovými renesančními domy a podloubím.

VYPRAVĚČKA:

Loupežníky připomíná již jen pověst o pokladech rytíře Mikeše spočívajících v propadlé jeskyni na dně řeky Doubravy.

Záběr na zpustlý Sokolohrad nad malebným údolím řeky Doubravy a pod nimi tůň zvanou Mikšova jáma.

Závěrečná animace červené nitě.

Přednáška Theodora Brucknera

typ: video | označení: 02.07_AV2

Popis:

Toto audiovizuální pásmo kombinuje historické kolorované diapozitivy se zvukovým doprovodem, které původně sloužily k výukovým pořadům na dívčí škole v Chotěboři. Sestavil je v roce 1936 Theodor Bruckner, ředitel dívčí školy a významná osobnost regionální kultury. Diapozitivy, pocházející ze sbírky muzea, zachycují malebné scenérie Chotěboře, údolí řeky Doubravy a okolních Železných hor.

K pásmu je připojen i originální text Brucknerovy přednášky, který bude namluven, aby provázal sérii 143 diapozitivů. Divák tak bude moci nejen vizuálně prozkoumat krásy a historické zajímavosti regionu, ale také lépe pochopit kontext prostřednictvím vyprávění. Pásmo bude doplněno o jemný hudební doprovod, čímž se zvýrazní atmosféra míst zachycených na obrazech. Některé scény budou navíc obohaceny o lehkou animaci a parallax efekt, který vytvoří iluzi pohybu a hloubky v historických snímcích.

Scénář:

1)

Českomoravská vysočina jest krajem neprávem zapomínaným. A přece je to půvabný, utěšený koutek naší vlasti, v němž nalezne turista zvláštní krásy a pozoruhodnosti; kraj chudý sice na žírné lány, ale bohatý na hluboké, tiché hvozdy, prostoupené rozervanými skalami, kraj rozvlněný chlumpy i stráněmi pahorkatiny s dalekými obzory, kraj zdravý, poskytující člověku toužícímu po klidu žádoucí osvěžení pod klenbou lesních velikánů v míře nebývalé.

2)

Zde, pod malebnou hradbou Železných hor, rozkládá se ve výši 519 m.n.m. město Chotěboř s 5000 obyvateli.

41)

Býti v Chotěboři a nezajít do údolí Doubravky bylo by neodpustitelným hříchem.

Doubravský údol, k němuž z Chotěboře v půlhodině dorazíme, skýtá asi na osm kilometrech tolik divoké romantiky, že obdiv turistů není nikterak nezaslouženým a že bývá srovnáván s krásami divoké Aachy u Gastýna a kaňonů Slovenského ráje.

42) 43) 44)

Opouštíme město, abychom vystoupili na návrší, odkud nám kyne kaple sv. Anny s krásným rozhledem na Železné hory. Skalní skupina Koukalek střeží další cestu lesem k vyhlídce Růženy Svobodové, kde spisovatelka za svého pobytu v Chotěboři ráda prodlévala, vpíjejíc ve svou básnickou duši všechny ty krásy zdejšího kraje a tvoříc plány blahodárné činnosti Českého srdce.

45) 46) 48) 49) 50)

S mohutných balvanů skalního útesu sestoupíme k Dolnímu mlýnu, abychom mezi lesnatými stráněmi dospěli podél náhonu k rodišti Ignáta Herrmanna, Hornímu mlýnu. Se zájmem rozhlížíme se po krásném zalesněném údolí, v těchto místech ještě dosti širokém, kde mistr Herrmann trávil první dobu svého života. Opravdu vhodné a důstojné místo pro zrození básníka, novelisty a romanopisce. Bezděčně procházejí naším duševním zrakem různé ty figurky Kondelíků, Žemlů, Čamrdů, matek a Nanynek Kulichových...

Jsme na turistické stezce Herrmannově, kterou nemalým nákladem udržuje a stále zvelebují chotěbořský odbor Klubu československých turistů.

51) 52) 53)

Plnou hrudí vdechujeme čistý lesní vzduch prosycený ozonem a jakousi kořenovou vůní, a za nějaké čtvrt hodiny jsme u Točitého víru, kde Doubravka činí ohyb a v něm přírodní koupaliště. Turistická bouda zve k odpočinku a občerstvení, pro mládež je tu rekreační hřiště. Lávka spojující břehy Doubravky dovede nás k Vrbkově chatě, jež jako pension o 24 pokojích hodí se za ideální letní sídlo. Dávno, dávno tomu, co zde řádl vodník; dnes by tu klidu neměl. Slyšte, co se o něm vypráví:

54A) 54B)

Kdysi prý jel jeden vozka s povozem touto krajinou, když tu na rozcestí, kde se vzal, tu se vzal, oslovil jej panáček v zeleném obleku a žádal jej o svolení, aby se mohl kousek cesty svézt. Milý vozka zpozoroval, že podivnému tomuto panáčku teče voda z levého šosu, ihned si uvědomil, s kým má tu čest, a proto také neodvážil se prosbě nevyhovět.

Když přijeli asi v tato místa, slezl náš zelený panáček z vozu, poděkoval se za prokázanou službu a smutným hlasem dodatečně se představil jako vodník z Prahy, z Vltavy, a že se jde vypořádat s vodníkem z Doubravy, který mu unesl dceru Tunavu, a dodal: „Nyní se rozpoutá mezi námi boj. Uvidíš-li, že se voda barví do krvava, tedy věz, že jsem v boji podlehl.“

Milý vozka nemohl se ani ještě z překvapení vzpamatovati, když voda Doubravky počala se mocně točit a vřít, neznámé tajuplné přírodní síly se rozpoutaly, a když mocně hlučící a rozčeřená hladina vodní zbarvila se do krvava, tu již dávno zděšený vozka ujížděl z místa, kde se odehrával zoufalý zápas vodníků.

Od té doby se voda v těchto místech někdy v mocném víru točí. A není prý radno, aby muž či žena se tu koupal sám. Čímž se vysvětluje, že místo toto je s oblibou vyhledáváno děvčaty v průvodu mládenců nebo naopak.

55) 56) 57) 58) 59) 60) 61) 62) 63) 64) 65) 66) 67) 68)

Pokračujeme však v pochodu stezkou Herrmannovou. Údolí Doubravky nabývá stále větší divokosti a romantičnosti, řečiště je plno velikých balvanů a stráně nad oběma břehy strmí hodně vysoko se svými rozsochatými skalami bizarních tvarů. Přicházíme posléze k hoto- vému kamennému divadlu: nad námi tyčí se tzv. Sokolohrady, jejichž skály nabývají nahoře podoby jakýchsi obrovských báječných ptačích zobáků. Stával tu na ochranu stezky Liběcké hrad Sokolov, když však ochránci cestujících změnili se v lupiče, byl ztroskotán, takže již v po- lovině 15. století připomíná se jako pustý. Dnes jsou tu patrný valy, příkopy a nepatrné zbytky zdí. Výstup na Sokolohrady ku překrásné vyhlídce jest umožněn Macháčkovou lávkou a trochu příkrým, přes to však pohodlným schodištěm na okraj strmého srázu, opatřeného zábradlím.

69) 70) 71)

Na druhém břehu řečiště trčí Čertův stolec, mohutné skupenství skalní, na němž jako na pilířích leží obrovský plochý balvan, nyní dostupný a poskytující velmi krásný pohled do údolí Doubravky i přes ně na Železné hory. Výstup strmou stezkou kolem Čertovy kuchyně stojí za námahu.

72_Bruk)

Aby vám bylo jasno: v našem kraji, jak různé názvy svědčí, měli jsme v šeré minulosti asi s čertem mnoho oplétání. Kdysi žil v této krajině zbožný poustevník. Tenhle přívlastek „zbožný“ jest u podstatného jména „poustevník“ skoro epitheton constans, ale náš poustevník byl prý obzvláště zbožný: k pravidelnému šestidennímu postu v týdnu ukládal si dobrovolně ještě sedmý půst v neděli, čili jak říkají zdejší lidé, „furt se postil“. Toto bohumilé odříkání nedalo spáti samotnému satanáši a proto vymyslel si přímo ďábelský plán, jak by zbožného pous- tevníka svedl na cestu hříchu a jak by porušil jeho slib odříkání. Přinesl velký balvan, jehož hoření plocha podobala se stolu a na tento denně kladl nejvybranější jídla a nápoje, které šířily vůni do celého okolí, a očekával, že poustevník vyjde z jeskyně, neodolá pokušení a dá se zlákat k porušení slibu. Ale zmýlil se. Na bílou sobotu, když poustevník přestál nejzuřivěj- ší velkopáteční nápor satanův, přinesl zbožný muž svěcený uhel a udělal na místě, kde čert sedával, tři kříže. Když pak čert opět počal servírovati a chtěl zasednouti, aby poustevníku dodal chuti, dotknul se uhelných křížů a vyletěl jako pružina za hrozného řvaní, soptění ohně i kouře, aby se více nenavrátil. A poustevník měl pokoj. Jenom balvan na vrcholu skály připo- mínal mu hrozné pokušení a utrpení.

Zub času setřel asi stopy otisku čertova kopyta, které jsou jinde nezbytným důkazem hodno- věrnosti takových zkazek.

73) 74) 75)

Další partie Doubravského údolu je přírodní básní, jejíž nejkrásnější slohou je tzv. Koryto. Doubravka je tu sevřena mocnými skalisky tak, že její řečiště je zúženo snad na pouhý metr; zpěněná voda tu tvoří slapy a vodopády. S obdivem hledíme na tuto neobyčejnou scenerii a v duchu si představujeme, jak to zde asi vypadá za vysokého stavu vody, jaké hrozné burácení působí tu při svém prudkém spádu spoutaná řeka!

76)

Neschůdnost cesty a nepřístupnost Koryta snažil se Klub turistů zmírniti odstřelem části překážející skály, při čemž objevena zvláštnost v rulovém útvaru řídká: tzv. obří hrnec, mísovitá prohlubeň, způsobená kolotavým pohybem kamene na úzce omezeném místě. Kdo byl v Ledovcové zahradě švýcarského Luzernu, mohl takové kameny viděti v činnosti; tam tento úkaz nazývají „Ledovcový mlýn“.

77) 78) 79) 80)

Soutěska Koryta nutí turistu vystoupiti příkře vzhůru po schodech a za Korytem sestoupiti opět k řečišti, aby mezi strmými boky skal, porostlých smrčím, různými křovinami a boučím minul tzv. Malé hrady, a provázen hlučnou písni spoutaných vod i šumotem lesa dospěl k Mikšově jámě, pověstí s hradem Sokolovem sepjaté.

81) 82)

Pán tohoto hradu, rytíř Mikeš, byl jako násilník a lakomec postrachem celého okolí. Zachtělo se mu také zmocniti se majetku dvou sirotek, Jitky a Údolena, z nedalekého dvorce Přechodu. Skutečně je také o všechno jmění připravil. Z nařízení krále vypravil se proti Mikšovi vojensky rytíř Kokot, aby jej přísně ztrestal. Hrad Sokolov byl obležen, prudkým náparem ztečen, Mikeš přemožen a spoután, krvácející z mnoha těžkých ran. V hradě však nebylo pokladů. Umíraje doznal teprve Mikeš, že všechno bohatství ukryto je v tajné sluji pod řečištěm Doubravky v kožených pytlech. Tam také skutečně nalezen veliký poklad, jímž odškodnění sirotci, kteří si postavili nové dvory Jitkova a Údoleň, které stojí dosud. Mrtvola Mikšova uložena do prázdné sluje, jejíž klenba se za nedlouho propadla a na tom místě povstala tůň, jíž se říká Mikšova jáma. /Výrobce likérů pan Štěpánek v Chotěboři zachoval nám na etiketách své speciality podobu krásné Jitky./

83) 84) 85) 86) 87) 88) 89) 90)

Za Mikšovou jamou scenérie se uklidňuje a cesta vede nás pod viaduktem železnice do vesnice Bílku, odkud možno vrátiti se státní silnicí přímo do Chotěboře, nebo po pravém břehu řeky bývalou stezkou Liběckou k Točitému víru a po náležitém posilnění udělati zpětnou procházku Kamenným potokem, jehož sešeřené údolíčko s bujnou a místy vzácnou horskou vegetací poskytne oku v létě mnoho nových klidně barevných krás. V zimě dá Vám shlednouti balvanité skupiny v alabastrovém hávu sněhovém s ledovými krápníky a krystalově vroubenými rozsedlinami.

Osvěžení na těle i na duchu můžete se potom chystati na další pouť.

II.

91) 92)

Prošli jsme divokou scenérií přírodního parku v údolí Doubravky u Chotěboře, ale neodpustíme si, abychom nesledovali její vodní tok do kraje zase jiných zajímavostí a krás, do kraje, kde Žďárské hory snoubí se s horami Železnými, napájejíce horskými bystřinami Doubravčiny

malé počátky, do kraje jezírek, rybníků a hvozdů, do kraje „Dřevěného chleba“, jenž v mnohém tolik podobá se Šumavě.

Východiskem bude nám zase Chotěboř, z níž vydáme se na konec Herrmannovy stezky, končící v Bílku.

V Bílku jsou dva mosty přes Doubravku, a to pouze několik kroků od sebe vzdálené: jeden starý kamenný na bývalé silnici, druhý nový, dřevěný, vyšší, na nynější silnici. Kamenný most pochází snad z konce 14. století. Má dva oblouky, jest důkladně stavěn a podoben mostům z doby Karla IV. přestál již mnoho nehod a živelních pohrom. Největšímu nárazu odolal při povodni 20. června 1883, kdy byla velká průtrž mračen a protržen veliký rybník Bílecký, čímž v málo okamžicích krajina pod rybníkem ocitla se pod spoustami vodními. Voda zatopila vysoko starý most, nemohouc stačiti protékati oběma otvory, dosáhla půl metru výšky nad vedlejší, vyšší nový most. Nebylo to však pouhé zatopení, nýbrž divoké, dravé, vše ničící a ohlušující řízení se spoust vodních. Nový most byl odnesen, ale půl tisíce let starý most stál pevně, odolal všem návalům vítězně. Voda dosahovala u domků při řece stojících téměř po střechu. Dosud jest na jednom zděném domku čára s nápisem: výška vody dne 20. 6. 1883.

93)

Značkovanou cestou kráčíme k poutnímu místu Sopotům. Dle zdejší pověsti povstala tato osada založením okolních dolů kutnohorskými německými horníky. Ti vystavěli zde kapli a věnovali na ni plat ze soboty, tj. ze dne mariánského, a proto prý slula osada původně „Sopoty“, čemuž osadníci zde i v okolí pevně věří. Němci zde skutečně kutali ve 14. století.

Jméno však pochází od staročeského „Sopot“, tj. vývařisko, kde voda pramenem vyráží ze země, což zde, pod strání na několika místech se děje, jsou zde skutečné „sopoty“.

V severním Německu, blízko Gdaňska, v kraji kdysi Slovany obydleném, mají také Sopoty, lázeňské místo s vývařisky léčivé vody; jméno ukazuje nám i tu staroslovanský původ.

Naše Sopoty byly také dříve osídleny živlem českým než německými horníky. Nynější kostel byl vystavěn roku 1749 od knížete Dietrichsteina. Stojí na ostrohu, kolem něhož se vine Doubravka. Od kostela jest velmi krásný pohled na Doubravku dole volně lučinami tekoucí, s temným lesnatým pozadím. Před padesáti roky byl zde místo lučin pod kostelem velký rybník, jenž až k lesu dosahoval a tam různé zátočiny tvořil.

94)

Lučinami zamíříme ku Starému Ransku. Vysoké haldy strusky vypráví o zašlé slávě zdejšího hutnictví, které zpracovávalo železnou rudu nedalekých dolů.

Nad Ranskem jest homolovitý vrch „Babylon“, porostlý krásným a velkým lesem (672 m.n.m.). skvostný jest rozhled z tohoto místa. Spatřujeme veliké rybníky, zříceniny vysokých pecí ranských, městečko Krucemburk, rozložené malebně na stráni jako Betlem, krásné lučiny, Ždírec a jiné vysoko položené osady na Železných horách.

Na stráni Babylonu možno spatřiti doupata jezevců, volně zde v několika párech žijících a lesní správou, přes všechny páchané škody, pečlivě chráněných. Důmysl a namáhavá práce při budování podzemních doupat slabého na pohled zvířete vzbudí jistě návštěvníkův podiv.

95)

A pod Babylonem, blízko pestře květnaté Podhorské louky (647 m.n.m.) octneme se v takzvaných Dolech.

Partie v Dolech povstala opuštěním dolů na železnou rudu (hnědel), která v této krajině od staletí byla dobývána a dodávána pecím v Ransku a Polničce. Doly tyto zanikly kolem let 1860. zřícené šachty proměnily se ve větší a menší jezírka, která mezi sebou jsou spojena kanály po propadlých štolách. Hojnost vláhy skýtá příznivé podmínky bujné lesní vegetaci, již nedostatečná komunikace chrání před hrabivou rukou lidskou.

96)

V travinách, dosahujících místy výše člověka, mizí sporé stezičky, bujné mlází bukové a dubové prorůstá mohutnými kapradinami, účín velebného ticha vysokého jehličnatého i listnatého lesa stupňován jest tajuplným šerem, neboť záclony rozložitých korun staletých buků jen skrovně propouštějí paprsky sluneční, odrážející se v nazelenalé a namodralé vodě jezírek a kanálů. Budete-li mít štěstí, doplní krásný obraz štíhlá srna nebo statný paroháč, jež jste přistihli u napajedla – odpustíte jim jistě, že svým útekem poruší na chvíli posvátný klid pralesa.

97) 98)A

Vody jezírek napájejí nedaleký rozlehlý rybník Řeka, Ostende této krajiny. Lesní družstvo v Přibyslavi zřídilo zde v letech 1933-34 překrásné koupaliště s písčnou pláží. Rybník má rozlohy 63 hektarů krásné čisté vody. Jím protéká řeka Doubravka pramenící asi 3 km výše. Vybudováno zde na slunné straně rybníka dvacet kabin s restaurací. Milovníkům veslařství dána příležitost vyzkoušet svoje umění na loďkách. Ve Starém Ransku možno ubytovati se na delší dobu v pensioně Janáčkově.

Jisto jest, že k odvodňování bažin, k chování ryb a zvláště za příčinou zřízení železných hamrů založena byla v tomto kraji celá síť velikých i menších rybníků.

Jste-li dobrými chodci a nejste-li pohodlni na nějaký ten výstup do stráně, sledujte přítok rybníka Řeky od Štírového mlýna Štířím dolem. Kde se vzala ta pojmenování? Černožlutý mlok-ohnižil, lidově „štírem“ zvaný, je v té horské strži domovem, ale netřeba se ho bát. Dobrácky hloupě kouká na vás chvíli, než si uvědomí, že by mu mohlo od pána přírody hroziti nebezpečí.

99)

Touto zajímavou partií dospějeme k rybníku Malé Dářko a zabočíme k vesnici Radostínu s rašelinisky na ploše 85 hektarů místy až 7 metrů hlubokými.

100)

Dnes ovšem soustřeďuje se těžení rašeliny na okruh poměrně malý, a ručně dobývaná vysušená rašelina slouží jen za otop v domácnostech občanů radostínských a za stelivo. Jinak

tomu bývalo před lety, kdy hutnictví ve zdejších okolí (Ransko, Polníčka) kvetlo, a rašelina se pro pece železáren dobývala stroji. V době letní, není-li pilné polní práce, spatříte dnes v rašeliníšti muže jen nejnuteněji oblečené, stojící třeba po kolena ve tmavohnědě zbarvené vodě, rýpající dlouhými, úzkými rýči rašelinné cihly, z větších desek dříve pilami nařezaných. Narazí-li se při této práci na pevný kmen nebo kořen stromu, dobude se motykami a nosáky. Žena a děti odnášejí a odvázejí na kolečkách dobyté „buchty“ a kusy dřeva na okolní břehy, staví je do hraniček, aby dokonale proschly, a takto získané zásoby paliva naplňují dvorky a kůlny radostínského obyvatelstva. Těžká práce – chudá odměna.

Rašeliniska radostínská vznikla v dávných dobách staletým ukládáním rostlin, z nichž lze zjistit: suchopýr, rašeliníky, rosníčku, plavuň, blatnici, ostřici, rákos, maliník, přesličku, borovici, břízu, smrk.

101) 102)

Nedaleko těchto rašeliníšť ve výši 622 m.n.m. ve slatinné louce, rezavé místy vzácnou masožravou rostlinou rosníčkou (*drosera rotundifolia*), najdete hluboké, bažinaté vývařisko, z něhož odtéká chudoučký pramének železité vody, jeden z těch, jež se spojují v budoucí Doubravku. Nedaleký les Žlábek posiluje jej svými nadržnými vodami a v lese Doubravníku, který dal řece své jméno, tlačí se k potůčku i vody radostínských rašeliníšť.

103) 104) 105)

Od rašelinisk dáme se po pěšině krajinou, jež v návštěvníku svou chudou vegetací vzbudí dojem ruské tajgy, k našemu „moři v miniatuře“ – rybníku Velkému Dárku. Milovník zvláštností flory nalezne tu květiny severských tunder: vločhyni, jejíž plody, velmi podobné borůvce, způsobují zvracení (proto lidově se jí říká „blivánka“), brusince podobnou klikvu a medvědici.

106)

Přijdeme na širokou lesní cestu, jejíž rašelinná měkkota vyztužena jest místy dlouhými břevny, a ta nás dovede na hráz obrovské vodní nádrže ve výši 616 m.n.m., zaujímající plochu 206,5 hektarů (kolem 1100 měr), umělá hráz na straně západní a jižní jest přes jeden a půl kilometru dlouhá.

Ostatní břehy jsou ploché a rybník při větší vodě rozlévá se po krajích lesů na straně východní a rašelinných lučin na severu.

107)

Oku skýtá se tu nádherný pohled na čistou, blankytnou hladinu vodní v dálce se ztrácející, jejíž krása nezádá si v ničem s krásou jezer šumavských. Za bouře a větru zatemní se zrcadlo vodní, a vysoko vzedmuté zpěněné vlny způsobují divý příboj na hráz rybníka, jenž činí na diváka dojem vlnobití mořského. Koupání v tomto ohromném basinu je opravdovou rozkoší; dno je místy oblázkité, místy písčné. Na východní straně (karlovské) je i pěkná písčná pláž ke slunění.

108)

Již 450 let sbírá Velké Dářko vody svého okolí a činí tak z neužitečných bahnisk půdu sdělnou schopnou. Syn husitského krále Jiřího Poděbradského, Viktorin z Kunštátu, koupil roku 1480 od kláštera žďárského bažinaté a neplodné pozemky v tomto kraji, nařídil vyžďářiti (spáliti) porostliny a místo proměnit v rybník. Rybní hospodářství je majitelům ode dávna bohatým zdrojem příjmů. Obchůzka celého rybníka trvá více než dvě hodiny.

Rok po roce stoupá počet těch, kteří v blízkých Škrdlovicích, Račíně a Radostíně tráví svoji dovolenou, aby v klíně hlubokých lesů propláchli své plíce zdravým a ozonem bohatým vzduchem a osvěžili se přírodní lázní horského jezera.

I my skončíme svoje putování horním Podoubřavím ve Škrdlovicích, abychom použili autobusového spojení na Ždírec k návratu do Chotěboře.

III.

109)

Doubravka jest řekou Železných hor, které jí jsou po pravém břehu věrným průvodcem. Pro skvostné lesní partie a vděčné výhledy do Čáslavska, Chotěbořska, Hlinecka, Chrudimska a Pardubicka věnujeme jim pozornost ve třetí etapě svého putování po chotěbořském okolí.

110) 111)

Projdeme zámeckým parkem chotěbořským kolem zámku (salatery = sala teréna) krásnou alejí, kam nám již malebné pásmo Železných hor posílá svoje pozdravy, jako by nás zvalo k návštěvě. Udivují nás mohutné duby, roztroušené nejen podél cesty a v parku, nýbrž i na rovinech, do níž máme výhled. Na třech kilometrech nacházíte jich tu jakoby obrovskou dlaní rozeseto přes čtyři sta a mnohé z nich mají objem pět a půl metru při stáří 400 – 450 let. Jako obrovské bouquety stojí tu samotáři, jiné ve skupinách nebo v řadách. Jimi k Vám mluví staletí, jež minula kolem jejich kmenů a učinila z nich bardy života; svědky zápasů, bojů, vítězství i porážek, radosti, smíchu, zpěvů i pláče nepokojných synů této tvrdé matky země, kteří stále něco hledají, po čemsi touží, milují i nenávidí...

112) 113)

Procházíme Libohájem a ubíráme se po potůčku k Rochňovci. Je tu mlýn a zámek s koupalištěm, 15 metrů širokým, 3 metry hlubokým, 200 metrů dlouhým. Kabiny, bufet, lodičky... A opět duby potřásají nad vámi staletými korunami.

114)

Proto je Doubravka Doubravkou, že protéká doubravou, dubovým hvozdem. Není-li to dnes již hvozd, tož jistě je to zbytek starodávného hvozd.

115)

Duby nás provázejí až k mlýnu Bezlejovu, v příjemném tichém údolí na úpatí výšiny Hradiště.

116)

Pěšina podél Doubravky dovede nás do Malče, se zámek z roku 1687, od roku 1862 majetkem rodiny Riegrů.

117) 118)

Maleč bývala oblíbeným letním sídlem věhlasného politika doktora Františka Ladislava Riegra i jeho tchána, dějepisce Františka Palackého, k nimž se sjížděla skvělá společnost českých politiků, literátů a vlastenců. Pracovna Riegrova i Palackého jsou pietně udržovány v původním stavu. V dalších komnatách nacházíme krásné štukové práce nástropní a množství uměleckých obrazů a jiných památkových předmětů na oba muže i na dobrodějkou Marii Červinkovou-Riegrovou.

Zámek je obklopen parkem se vzácnými okrasnými stromy, které dal Rieger svézti z různých krajin.

119) 120) 121) 122) 123)

V Malči opustíme Doubravku a budeme stoupati na Železné hory. Neodpustíme si kvůli vyhlídce návštěvu Spáľavy s triangulačním bodem ve výši 662 m.n.m. a vojenskou rozhlednou. Pěkným lesním porostem v čistém horském vzduchu dojdeme na Modletín s pramenem výborné vody, kterou si František Palacký dával posílati i do Prahy, aby léčil svůj oční neduh. V 18. století bývaly tu v nynější faře lázně.

124) 125) 126) 127) 128)

Malou odbočkou na stezku Karla Havlíčka Borovského zaskočíme ku starobylému kostelíku na Zubří; polomským vrchem, rovněž se starým kostelem do lesní rezervace střítežské, s mohutnými lesními velikány a loveckým zámečkem.

Cesta náhorní rovinou zavede nás do Klokočova, s prastarou památnou lípou. Její stáří odhadnuto jest odborníky na 900 – 1000 let. Jest pozůstatkem bývalého pohraničního pralesa, jehož složení nebývalo tak jednotvárné jako lesů nynějších. Lípa má v objemu 10,5 metru a je přes 15 metrů vysoká. V dutině lípy může se pohodlně postavit 13 dospělých osob nebo 20 dětí. Mohl by tam stát stůl obsazený šesti osobami. Tabulka z roku 1912 na ní hlásá: „Tisíc skoro let přeletělo přes moji hlavu a jsouc nejstarší v království, mohu vyprávěti o svatém Václavu, o slávě Žižkově a Jiříkově i o ponížení lidu českého po bitvě bělohorské. Stáří moje nechť zírá vstříc jen šťastným dnům příštích věků.“ Lípa byla za pomoci památkového úřadu konzervována a tím bude zachována na delší časy.

129)

Klokočov jest již v těsném sousedství sečské údolní přehrady. Návštěva její bude však pro nás zajímavější, zajdeme-li na Hoješín, z jehož Dolní vsi dáme se převézt pramicí přes obrovskou vodní plochu délky sedmi kilometrů, výměry asi dvě stě hektarů na druhý břeh do Oustupků a po mírném svahu dostoupíme zřícenin hradu Ohebu, jehož mohutné rozvaliny ostře kontrastují s moderní výstavbou přehrady.

130) 131) 132) 133) 134) 135) 136)

Hluboko zakotvily gigantické zdi nádrže ve skalách Ohebu i protější ruiny menšího hradu Wigštejna, jehož strmými skalními základy provrtán je tunel silnice, po níž opustíme zajímavé panoráma a budeme sledovati stezku Karla Havlíčka Borovského k myslivně Javorce (532

m.n.m.), k výstavné vsi Běstvině, s barokním kostelem a zámek, proměněným v Najmanovu ozdravovnu pro živnostníky. V Běstvině rádi prodlévali u svého impressarie Skřivana virtuoso Ondříček, Kubelík, členové českého kvarteta a jiní.

137) 137B) 137C)

Příjemné procházky do pěkného okolí a koupaliště jsou lákadlem pro letní hosty. Krásy zdejšího kraje zvěčnil nadaný, bohužel v největším rozmachu tvůrčí síly co oběť války zahynuvší akademický malíř Jindřich Prucha (1886-1914).

138)

Z Běstviny na Chotěbořsku zaskočíme si na chvíli na Čáslavsko. Láká nás cesta Hedviččiným údolím z blízké Třemošnice na zříceninu hradu Lichnice. Z hradní věže je skvostná vyhlídka do sousedního okresu Čáslavského, na Kutnohorsko a za jasného dne až k Troskám a Krkonošům.

139) 140)

Lanovka blízkých vápenek svede nás z výšiny do údolí, jímž vrátíme se opět k Doubravce, u Pařížovské přehrady opouštějící okres chotěbořský. Nezkrotným a záluďným katastrofálním vodám Doubravky postavena tu rukou lidskou překážka, krotící její někdejší nespoutanost na další cestě rovinatým krajem.

141) 142) 143)

Tím ukončíme svoje putování po Železných horách, jichž velká a nejvyšší část náleží Chotěbořsku. Zpáteční cestu vykonáme přes Úhrov, kde věkovitá lípa ukazuje památné místo schůzky Jiřího Poděbradského s uherským králem Matyášem Korvínem, aby v kovárně, pod stromem stulené, uzavřeli mírovou smlouvu. Z nedalekých Kraborovic svezeme se autobusem do východiska svých tur, Chotěboře.

03) 06) 144)

Když roku 1906 profesor doktor Tomáš G. Masaryk dlel o prázdninách s rodinou v Krucemburku, přijel také do Chotěboře, navštívil Horní mlýn a údolí Doubravky. Překvapen krásou přírody, spojil v rozhovoru s obdivem jejím vzpomínku na historii zdejšího kraje a připomněl, že by kraj ten zasloužil, aby se z něho stalo národní poutniště.

Přijďte i vy, a budete rovněž spokojeni. Stezka Ignáta Herrmanna náleží ze Železných hor ke koutkům nejpůvabnějším.

Theodor Brukner (1877-1940), pedagog, odborný učitel, ředitel dívčích škol v Chotěboři v letech 1925-1937. Působil v oblasti kultury, byl členem Sokola i spolku divadelních ochotníků Palacký, kde působil jako herec i režisér. Byl členem a předsedou místního Okrašlovacího spolku a odboru Klubu československých turistů, staral se o zvelebování okolí a přispěl k vybudování Stezky Ignáta Herrmanna a turistické boudy v údolí řeky Doubravy. Byl také autorem řady článků, historických pojednání, povídek, turistických průvodců, mimo jiné spoluautorem Průvodce po Chotěboři a okolí (1935).

Zvuková atmosféra

typ: audio | scénář: — | architektonický návrh: 03.00_AV1

Popis:

Komponovaná ambientní hudba, která prostor před vstupem do půdních prostor expozice návštěvníka naladí na expozici, která se bude zabývat historií Chotěboře od 12. století a dál. Hudba je založená na současných zvukových stylech.

Reference:

Přikládáme hudební reference, které doporučujeme jako vhodný základ pro komponovanou hudbu při zadávání skladateli.

Protected

<https://open.spotify.com/track/00EWSqwQM8iaQ6W2Mr060V?si=4b264453ff214e21>

The Finite Sky

<https://open.spotify.com/track/2rSr7KSxUi8hcZv4nI76dN?si=4b99fdb9f9974567>

Neon Lights

<https://open.spotify.com/track/5oMiTMeWNFUIkjz4eNay9D?si=daf0e839a7324410>

Dawn

<https://open.spotify.com/track/1aaIT4wRihYS2d4H9VeaKT?si=dc817d6b96184a01>

Mint Tea

<https://open.spotify.com/track/6asIpuSu69brKAhvOBZl4L?si=2a83bac159ed4942>

Vývoj města a časová období

typ: animované video | scénář: 02_02_01+02 | architektonický návrh: 03.02_AV1 a 03.02_AV2

Popis:

Projekce má dvě části: na podlaze a na šikmém střešním pohledu. Na podlahu je projektován půdorys města a graficky je na něm znázorněn vývoj v jeho jednotlivých obdobích: Ukazujeme postupný vznik města, stavbu klíčových budov, devastující požáry a pak i jeho současnou podobu. Projekce na střešním pohledu zobrazují atmosférické výjevy nebo detaily. Projekce běží ve smyčce a je doplněna voiceoverem.

Na spodní projekci je základní rastrem půdorys města Chotěboře (případně schwarzplan), na kterém postupně přibývají jednotlivé domy v průběhu doby. Důležité domy jsou v době postavení vyobrazeny ve zjednodušené axonometrii, aby divák získal představu o jejich podobě. Horní videa navozují především atmosféru a podtrhují děj popisovaný ve voiceoveru.

Reference:

Reference možného zachycení atmosféry v následujícím video mappingu na Staroměstský orloj od 5:00 až 6:15. (Jde spíše o referenci s atmosférou, nikoli vizuální.)

https://www.youtube.com/watch?v=5YQxAv6zg9o & ab_channel=KrysaPsi.

Scénář:

Úvodní animace červené nitě.

VYPRAVĚČ:

Na místě, kde právě stojíte, byly kdysi dávno položeny základy Chotěboře.

Obraz nynějšího města se rozplyne a nahradí ho tehdejší půdorys, který trval zhruba do 15. století. Ve zvuku je slyšet blížící se povoz, zvuk koňských kopyt na kamenité cestě.

VYPRAVĚČ:

Její příběh začíná v období vrcholného středověku. V nehostinném kraji tuláků a loupežníků, nedaleko Libické stezky.

Objeví se základy Chotěboře a farního kostela Jakuba Většího. Na panelech uhání koňský povoz, až kolem odletuje prach. Okolní krajina působí strašidelně, stromy jsou pokroucené.

VYPRAVĚČ:

První písemná zmínka o Chotěboři pochází z roku 1265.

Přes obraz města, které tvoří několik rozesetých domů, se rozvine vůbec první lejstro, kde je vidět podpis Smila z Lichtenburka.

VYPRAVĚČ:

O několik desítek let později je tehdejším králem, Janem Lucemburským, prohlášena za královské město. Následně je obehnána ohrazením, nejspíše ze dřeva a hlíny, se zděnými branami.

Nad městem se objeví náznak královské koruny. Postupně vyrostou hradby s třemi branami. Jedna z nich se otevře a její skřípění je slyšet ve zvukovém doprovodu.

VYPRAVĚČ:

K velkému rozkvětu dochází s příchodem Mikuláše Trčky z Lípy, který zdejšími obyvatelům daruje lázně a dvanáct masných krámů s platy. Nezapomene ani na ty nejchudší a nechá zřídit první špitál.

Chotěboř se rozrůstá o masné krámy a další domy. Uprostřed vyrostě špitál a první městská radnice. Dochází k vytyčení téměř hektarového náměstí se severojižní komunikací procházející delší, východní hranou. Z města v náznaku vyrostou rozkvétající květy. Je slyšet tlumený jásot lidí. Na panelech se zvlíní hladina vody a je tam také mapa tehdejších rybníků.

VYPRAVĚČ:

Na konci 16. století je původní gotická zástavba pozvolna nahrazována patrovými zděnými domy. V architektuře se o slovo hlásí rytmus a symetrie, začíná období renesance.

Uprostřed náměstí se objeví tržiště. Původní domy mizí a nahrazují je renesanční stavby. Kolem města rozkvétají květiny. Je slyšet voda, která protéká vodovodem – ten je ukázaný na panelech. Bublání vody se mění ve vojenský krok, který je čím dál hlasitější.

VYPRAVĚČ:

Navzdory novým stavbám a pokroku čekají zdejší obyvatelé těžké časy. V období třicetileté války musí

živit Collaltův regiment, který jim za jejich pohostinnost zaplatí vypálením města. Stejně se zachovají i Švédové.

Kolem města vyrostou vojenské stany a to se tak ocitá v obležení. Květiny, které z města vyrůstaly, rázem vadnou. Na panelech jsou vidět vysoké, šlehající plameny. Ve zvuku je slyšet pronikavý jekot, který vzápětí zničehonic ustane.

VYPRAVĚČ:

Na konci války je většina domovů v troskách.

Když se mrak přežene, objeví se vydrancované město. Dům s číslem 194 působí nedotčeně. Ve zvuku se ozve krákání a na panelech je vidět bitevní pole, nad kterým krouží černí krkavci.

VYPRAVĚČ:

Obnova města je náročná a zdlouhavá. Chotěboři se navíc lepší smůla na paty v podobě dalších požárů. Lidé se ale nevzdávají. Postupně dochází k oživování řemeslné výroby.

Z města na různých místech vyšlehnou plameny, tentokrát spíš ale jako dozvuky. Zbořené části domů postupně dorůstají.

VYPRAVĚČ:

V 17. století se dává na odiv baroko, které se v architektuře projevuje výraznou zdobností a barevností. A v Chotěboři začíná výstavba zámku.

Výstavba zámku. Jeden řemeslník si brouká dobovou píseň. Na panelech jsou promítány jednotlivé prvky baroka, případně tehdejší barokní stavby.

VYPRAVĚČ:

Pozvolna se rozebírá městské opevnění, které vrchnost následně používá jako stavební materiál.

Hradby kolem města ubývají, přesouvají se a vznikají z nich zdi nových domů. Dům číslo 194 je stále stejný. Do zvuku se promítne zvuk mlýnských kol. Na panelech se otáčí mlýnská kola.

VYPRAVĚČ:

Ale ani kámen nedokáže zabránit požárům a vpádům dalších vojsk, která s sebou přináší zkázu i v podobě nemocí. Je to únavný, zdánlivě nekonečný boj.

Přes město se přežene tmavý oblak, po kterém na některých domech zůstane obrázek lebky se zkříženými hnáty. Přes mlýnská kola se v jednu chvíli přelévá krvavá voda. Je slyšet požár.

VYPRAVĚČ:

Jednotlivé domy musí být znovu přestavěny a ztrácí tak svoje renesanční podloubí.

Mizí městské brány a jednotlivé domy se proměňují v prolínačkách, mizí podloubí. Dům číslo 194 zůstává. Z jednoho mlýnského kola na panelech zůstaly ohořelé kusy.

VYPRAVĚČ:

Až půjdete kolem domu č. 194, vzpomeňte si na to, že jako jediný odolal bojům, požárům a přestavbám a zachoval si svoji okouzující barokní fasádu.

Detail zmíněného domu.

VYPRAVĚČ:

Dobu národního obrození a průmyslové revoluce doprovází založení první chotěbořské textilní továrny. Ta místním nabízí nové pracovní příležitosti.

Jsou slyšet tovární stroje. Na domech se objevují klasicistní prvky. Uprostřed náměstí se konají trhy a k základní půdorysné struktuře města přibývá další zástavba podél silnic. Podél ní znovu rozkvétají květiny.

VYPRAVĚČ:

Chotěboř po letech těžkostí znovu vzkvétá. V budově stávající školy dochází k otevření dvou nových měšťanských škol, dívčí a chlapecké.

Je slyšet zvonění, které ohlašuje konec hodiny.

VYPRAVĚČ:

Postupně je zřízena pošta, městské muzeum a první železniční trať.

Objeví se budova pošty, ze které začnou vylétávat dopisy. Z jednoho panelu vyjíždí lokomotiva a na druhém je mapa kolejí mezi Německým Brodem a Rosicemi nad Labem. Lokomotiva je slyšet i ve zvuku.

VYPRAVĚČ:

Ani blížící se první světová válka nebrání vzniku nových závodů, stavbě rodinných domů a slavnostnímu otevření gymnázia.

Objevují se závody, továrny a řadové domky. Před některými postávají automobily. Přibude budova školy ve Smetanově ulici, okresní soud a sokolovna. Na panelech je dlouhá stuha, kterou někdo přestřihává. Je slyšet zalupání, jako když je po dlouhé době puštěné světlo.

VYPRAVĚČ:

A v roce 1911 se dokonce začíná svítit v ulicích.

Město je ponořené do tmy, ale po chvíli se v něm porůznu začnou objevovat malá světýlka. Na panelech je vidět hvězdné nebe, které jako kdyby zrcadlilo výjev pod sebou. Tichý podkres dobové hudby.

VYPRAVĚČ:

V průběhu první světové války odjíždí řada chotěbořských mužů na frontu.

Na obrázku města se objeví připíchnutá vyhláška, kde je napsáno, ke kterým útvarům se mají muži hlásit. Panely zobrazují výjev z první světové války, zákopy a tehdejší uniformy. Pokračuje tichý podkres dobové hudby.

VYPRAVĚČ:

To však nezastaví vývoj města, v němž kulturní život dále vzkvétá i po válce. Lidé chodí do divadel a na výstavy, jako kdyby tušili, že už to brzy nebude možné...

Na panelech jsou ukázky tehdejších plakátů, které zvou na různá filmová a divadelní představení. Hudba na gramofonu zesílí a pak se zadrhne. Jsou slyšet hlasy Němců.

VYPRAVĚČ:

Druhá světová válka přichází dříve, než by čekali. Chotěboř je obsazena už v roce 1939. Nacisté posílají do Terezína, a poté do Osvětimi 34 lidí.

Z budovy radnice se spustí vlajka, na které je říšská orlice. Město rázem potemní, jako kdyby se z něj vytrácely barvy. Na jednom pane-

lu jsou ostnaté dráty, kterými někdo prostrkuje hubené ruce. Na tom druhém jsou dobové plakáty nahrazeny plakáty s propagandistickými filmy.

VYPRAVĚČ:

Při procházce parkem ve středu města nemůžete minout pomník obětem tehdejších hrůz. Zastavte se u něj a věnujte padlým laskavost tím, že si přečtete jejich jména.

Detail zmíněného pomníku. Do zvuku se promítne jásot nad koncem druhé světové války, případně ukázka tehdejšího rozhlasového vysílání o konci války.

VYPRAVĚČ:

I konec války však způsobí Chotěboři další ztráty na životech.

Město se rozrůstá o jednotlivé prvky, říšská orlice je pryč. Objevuje se kino (pozn.: možnost využít kinosklíčka, na kterých jsou reklamy, které se uváděly před filmy), náměstí se proměňuje, vznikají naprosto totožné rodinné domy.

VYPRAVĚČ:

Jeden totalitní režim střídá druhý. Dochází ke komunistickému převratu a Eckhardtova továrna je přejmenována na Chotěbořské kovodělné závody. Klasicistní ráz města mění výstavba hotelu Vysočina.

Název továrny se mění a město je teď laděné do rudé. Na panelech jsou ukázky z dobových týdeníků. Kolem Chotěboře vznikají paneláky. Stavba hotelu Vysočina (na místě zbořených domů č. p. 201 a 202), který okolní dvoupodlažní klasicistní domy převyšuje o dvě podlaží.

VYPRAVĚČ:

Vznikají panelová sídliště a v roce 1980 je otevřeno nové nákupní středisko Doubravka.

Objeví se nákupní středisko, u kterého parkuje hned několik aut. Na panelech je ukázka tehdejšího sortimentu, poloprázdné regály.

VYPRAVĚČ:

Počátkem 90. let dochází k rozsáhlé proměně náměstí. A na začátku nového tisíciletí dostane zimní kluziště nové zastřešení a vznikne tak místní stadion.

Přibude zimní stadion a na panelech ukázka z hokejového zápasu HC Lvi Chotěboř. Je slyšet zvuk bruslí a ran do puku, což přehluší zvuk píšťalky.

VYPRAVĚČ:

Dnes zůstává náměstí vydlážděno žulovými kostkami, ale výbojkové veřejné osvětlení vystřídala LED technologie. Některé z městských domů jsou na seznamu chráněných památek, stejně jako zdejší radnice.

Obraz nynější Chotěboře. Půdorys je téměř kruhového tvaru. Jsou slyšet autentické zvuky města. Auta na křižovatce. Přijíždějící autobus. Hovor lidí. Všechno jde do ztracena.

VYPRAVĚČ:

Chotěboř urazila dlouhou a ne úplně snadnou cestu ke své dnešní podobě. Při bližším pohledu můžete stále objevit pozůstatky dávné doby, můžete slyšet dozvuky příběhů, které se udály dlouho před vaším narozením.

Několik tehdejších podob Chotěboře, včetně té současné, naskládáných na sebe, takže se částečně překrývají jako rentgenové snímky. Na jednom z panelů jdou letopočty od roku 1265 do současnosti a na druhém naopak ubývají. Je slyšet vzdálený zvuk koňských kopyt.

VYPRAVĚČ:

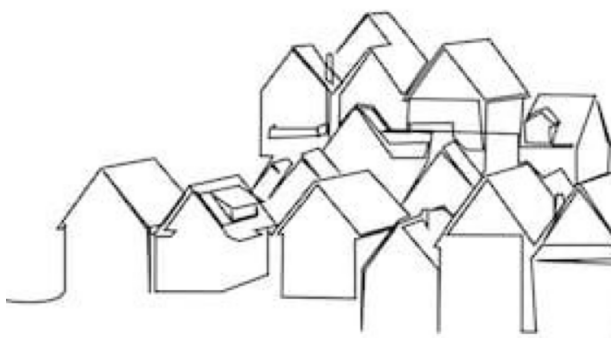
Jsou v zemi, ve zdech a v pomnících. Město je uchovává ve své paměti.

Závěrečná animace červené nitě.

Moodboard:

Spodní projekce:

Kombinace půdorysu a z něj vystupujících důležitých domů.

Horní projekce:

Projekce navozující atmosféru doplňující voiceover.

Městská práva

typ: videohra | scénář: ČA_01_01_05 | architektonický návrh: 03.06_AV1

Popis:

Videohra, která seznámí návštěvníka s různými právy středověkých měst. Ve hře se objevují postavičky obyvatel se symbolem různých potřeb (pít pivo, zajít si na trh, vidět popravu...) a hráč musí postavičky správně rozřadit do konkrétních měst se symbolem příslušného práva (vařit pivo, pořádat trhy).

Gameplay:

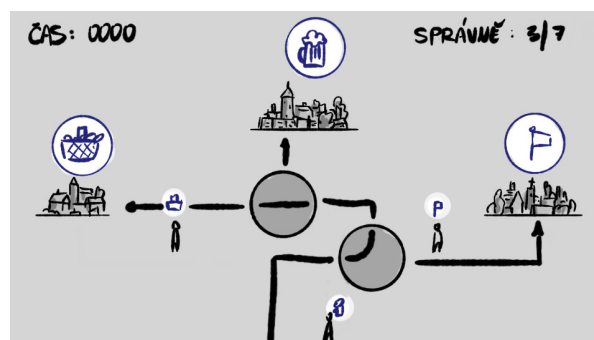
Lidé přicházejí na rozcestník mezi městy a každý příchozí chce ve městě dělat něco jiného. Úkolem hráče je tedy přiřadit nového obyvatele do správného města podle toho, jakými právy dané město oplývá. Například někdo chce vařit pivo, být ve městě s hradbami atd. Hra má několik úrovní, kdy města svá práva získávají postupně a neustále se zvyšuje počet příchozích. (Principiálně je hra podobná hře *Train of thoughts*, kdy do města míří stále noví a noví lidé a úkolem hráče je jim správně směřovat cestu.)

Cílem hry je získat co nejvíce bodů a překonat ostatní spoluhráče, kteří hráli hru předtím. Výsledková tabule se bude resetovat 1× týdně či 1× denně, tak, aby byla zajištěna možnost umístit se v tabulce nejlepších i pro méně zkušené hráče.

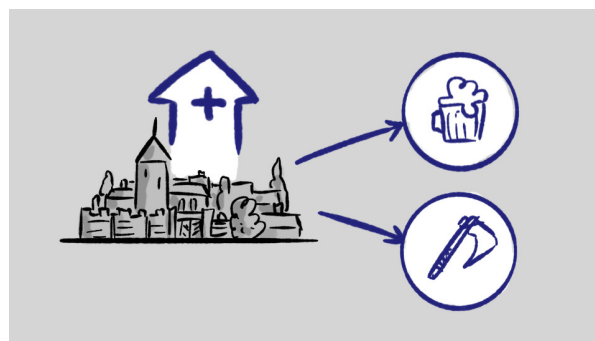
Vizuální zpracování obyvatele a znázornění jeho práv bude definitivně určeno během betatestování hry, abychom měli jistotu, že jsou symboly jasně srozumitelné. Ve storyboardu pracujeme s principem bublinek nad obyvateli, které dané právo určují. Může se však jednat i o čistě barevné rozlišení (obyvatel, který chce do města, kde se vaří pivo, má žlutou kazajku, a město s várečným právem má žluté vlajky na hradbách a věžích).

Princip hry:

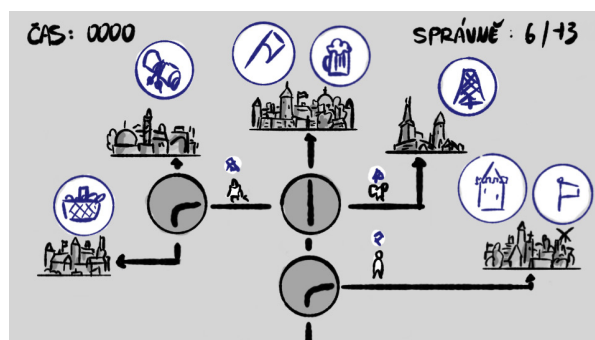
Ukázka principu hry.

Město získává nové právo.

Komplikovaný systém.

Úrovně:

Úroveň 1

- počet měst: 3
- práva měst:
 - město 1: Právo trhu
 - město 2: Právo várečné
 - město 3: Právo mílové

Úroveň 2

- počet měst: 3
- práva měst:
 - město 1: Právo trhu
 - město 2: Právo várečné
 - město 3: Právo mílové, právo samosprávy

Úroveň 3

- počet měst: 4
- práva měst:
 - město 1: Právo trhu
 - město 2: Právo várečné
 - město 3: Právo mílové, právo samosprávy
 - město 4: Právo hradební

Úroveň 4

- počet měst: 4
- práva měst:
 - město 1: Právo trhu, právo hrdelní
 - město 2: Právo várečné
 - město 3: Právo mílové, právo samosprávy
 - město 4: Právo hradební

Práva:

Zde se nachází seznam práv a jednoduchý popis, který bude zobrazen ve hře. Počítáme s možností z práv vybírat a doplňovat je během vývoje a betatestování hry.

Právo trhu:

Krátký text:

Právo konat ve městě trh.

Delší text:

Právo trhu lidem umožňovalo pořádat trhy, ale pokaždé se vázalo jenom na jeden konkrétní svátek, takže mohli prodávat například během svátku Svatého Václava, ale po zbytek roku nic!

Právo várečné:

Krátký text:

Právo vařit pivo a stavět pivovarní domy.

Delší text:

Právo vařit pivo bylo jedním z nejvýdělečnějších městských práv a umožňovalo vznik pivovarských domů. Navíc pak všude voněl chmel.

Právo mílové:

Krátký text:

Cílem mílového práva bylo chránit místní řemeslníky před konkurencí.

Delší text:

Cílem mílového práva bylo chránit řemeslníky a podnikatele před konkurencí, aby si tady kdejaký cizák nemohl otevřít hostinec a obírat místní o zisk.

Právo samosprávy:

Krátký text:

Právo postavit si radnici a volit své zástupce.

Delší text:

Právo samosprávy umožňovalo městu stavbu radnice a lidem volbu zástupců. Volili celkem dvanáct konšelů a purkmistra, což byl vlastně takový starosta.

Právo hradební:

Krátký text:

Právo mít opevnění a vlastní vojsko.

Delší text:

Součástí hradebního práva bylo opevnění a výcvik vlastního vojska, které pak mohlo v případě útoku bránit město!

Právo hrdelní:

Krátký text:

Pravomoc odsuzovat k trestu smrti a soudit.

Delší text:

Díky hrdelnímu právu začal ve městě fungovat soud a také trest smrti! Místní se tak mohli cítit v bezpečí. Pokud se tedy nebáli o svůj krk.

Právo horní:

Krátký text:

Právo těžit kovy a nechávat si část zisku.

Delší text:

Právo horní bylo vůbec prvním psaným právem nejen na našem území, ale rovnou v celé Evropě. Město díky němu mohlo těžit různé kovy.

Právo skladu:

Krátký text:

Kupci, kteří projížděli městem disponujícím právem skladu, měli povinnost nabídnout své zboží měšťanům.

Delší text:

Kupci, kteří projížděli městem, kde platilo právo skladu, museli svoje zboží nabídnout měšťanům. Pokud ho chtěli prodat někomu jinému, tak smůla!

Celní právo:

Krátký text:

Právo zastavení nebo osobního osvobození od cla na různé teritoriální vládce, obchodníky a města.

Delší text:

Celní právo umožňovalo zdejším pánům výběr cla při převozu zboží a mohli si tak přihodit pár mincí do vlastní kasičky. To se kupcům zrovna moc nelíbilo.

Právo mít erb:

Krátký text:

Užívání znaku bylo součástí městských privilegií.

Delší text:

Součástí jednotlivých výsad se stalo i právo používat speciální městský znak! Na tom si jednotlivá města pochopitelně zakládala a snažila se pro sebe získat ten nejlepší.

Reference:

Australia is a lie!

princip hry od 0:44

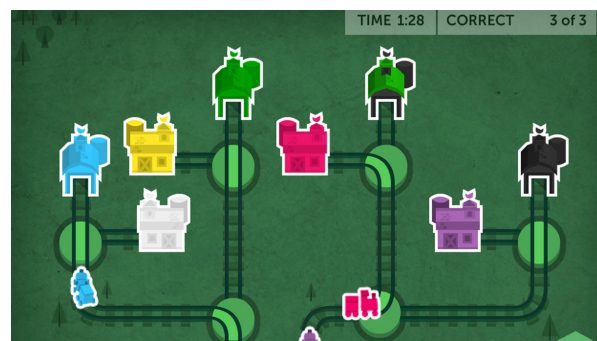
https://www.youtube.com/watch?v=Vm7MHXN9mes&ab_channel=PigmentumGameStudio

Train of Thought

https://www.youtube.com/watch?v=CQAMCuqMHPA&ab_channel=RobyerTV

Moodboard

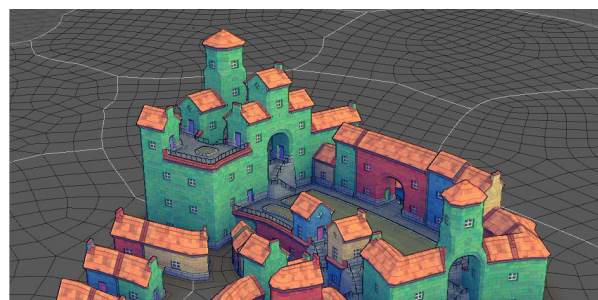
Princip hry ve hře *Train of thoughts*.

Příklad znázornění obyvatel a jejich barevnosti.

Příklad znázornění města a barevnosti.

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

Ve středověku existovala města královská a poddanská. Královská města byla pod ochranou krále, který je vlastnil, a odváděla mu za to daně. Zároveň měla na rozdíl od poddanských měst dostatek svobod a práv, především v soudních a hospodářských záležitostech. Jejich obyvatelé mohli například pořádat trhy, vařit pivo nebo obehnat město hradbami. Poddanská města byla majetkem vrchnosti a měla méně svobod: vrchnost například držela veškerou soudní pravomoc.

Husitství

typ: animované video | scénář: ČA_01_01_10 | architektonický návrh: 03.05_AV1

Popis:

Animované video, které ve stručnosti popisuje problematiku husitství, dvouměsíční husitskou epizodu Chotěboře, obléhání města Petrem Hromádkou z Jistebnice a upálení 300 husitů.

Tematická osnova:

Zjednodušený výklad husitství s cílem zarámování následujících událostí.

Obléhání Chotěboře tábority.

Nálada v Chotěboři během obléhání. Husité ve městě měli značnou podporu, ale obléhání katolickými vojsky trvalo dlouho a se ztenčujícími se zásobami morálka začala polevovat.

Přístup husitského kněze Petra Hromádky v pozdější fázi obléhání. Hromádka vyrazil obstarat potraviny ven z města. V nastalé situaci oblehli město kutnohorští měšťané.

Vyjednávání Hromádky s katolickým vojskem vede k příslibu bezpečného odchodu táboritů z města.

Důsledek nedodržení dohody měšťanů a husitů. Upálení 300 husitů v chotěbořské stodole. Upálení Petra Hromádky. Celkem zahynulo přes 700 husitů.

Barevné ladění:

Video bude laděné do žluté barvy, kterou bude nasvícené i pozadí za projekčním plátnem pomocí RGB osvětlení.

Scénář:

Úvodní animace červené nitě.

VYPRAVĚČKA:

Co spíš přežije stovky let? Popel a kosti... nebo vzpomínka na zradu?

Odkrytými sedimenty země postupujeme hlouběji do spodních pater. Postupně se objevují kupky prachu, staré zrezivělé zbraně a lidské kosti.

VYPRAVĚČKA:

Na takovou, kterou pocítil husitský hejtman a kněz Petr Hromádka, je totiž velmi těžké zapomenout.

Vidíme tvář Petra Hromádky v bílé kutně. Pak ho ale hned vystřídá další obraz:

Hlavy husitských bojovníků v přilbách. Nad nimi vlají prapory s kalichy. Zní tóny pochodové písně.

VYPRAVĚČKA:

Po upálení Jana Husa se jeho stoupenci rozhodují dál šířit mistrovsky myšlenky.

MUŽSKÝ HLAS:

Církev bohatne, ale co my?

ŽENSKÝ HLAS:

Chceme změnu!

MUŽSKÝ HLAS:

Jsme boží bojovníci!

Rytíř v brnění na koni v hrdinské póze. Má pyšný a vzpurný výraz. Za rytířem se vynoří stín směřující se obří lišky.

VYPRAVĚČKA:

Jenže za ty pravé ochránce víry se považují i katolická vojska věrná králi Zikmundovi Lucemburskému, řečenému Liška ryšavá.

Stínová liška otevírá tlamu, cení zuby, ozývá se vrčení. Ve stínu se objevují zvednuté paže držící husitské zbraně – palcáty, cepíny, řemdihy...

VYPRAVĚČKA:

Co z toho může vzniknout jiného než válka?

Petr Hromádka hledí vzhůru, cosi pozoruje. Poté vidíme, že kouká na středověkou Chotěboř. Postupně se nad městem objevují vlajky se symbolem kalichu. Ozývá se bojový pokřik.

VYPRAVĚČKA:

Do ní se zapojuje i hejtman Petr Hromádka. Koncem roku 1420 obsazuje se svým vojskem Chotěboř. Přeje si, aby se z města stalo hlavní sídlo husitů ve východních Čechách.

Petr Hromádka sedí s měšťany u jednoho stolu. Na něm jsou položené poháry, jídlo a rozložená mapa vojenského tažení.

VYPRAVĚČKA:

Měšťané Hromádku nejprve podporují. Asi si myslí, že se díky husitům konečně zablýská na lepší a spravedlivější časy.

Petr Hromádka ve středověké kališnické kutně stojí v otevřeném okně chotěbořského měšťanského domu a kyne davům. Usmívá se. Poté ale obraz ztmavne. Jakoby celý výjev překryl těžký mrak. Zní potlesk a jásání, které ale postupně slábne.

VYPRAVĚČKA:

To ale nevydrží věčně.

Petr Hromádka sedí s měšťany opět u stolu plného jídla a pití. Postupně ale ze stolu mizí jídlo, poháry a pak i měšťané.

VYPRAVĚČKA:

Ve městě se tenčí zásoby jídla – a s tím i nadšení měšťanů z přítomnosti husitských vojsk.

Zní nesrozumitelný šum rozhořčených hlasů. Petr Hromádka stojí na rynku před davem.

PETR HROMÁDKA:

Klid, bratři a sestry! Vyšlu muže pro zásoby!

Středověké město Chotěboř. V prvním plánu se objeví siluety ozbrojenců s kopími.

VYPRAVĚČKA:

Město ale kvůli tomu zůstává bez části husitské posádky. Tohoto oslabení využívají kutnohorští měšťané, kteří stojí po boku katolíků – a obkličují Chotěboř.

Detail na Hromádku se sveřepým výrazem, rukou zaťatou v pěst. A pak se ozve vzdechnutí a slyšíme kroky, jak odchází kamennou chodbou. Vidíme Hromádkova záda.

VYPRAVĚČKA:

Petr Hromádka si uvědomuje přesilu Kutnohorských a rozhoduje se vzdát.

Hromádka stojí před řadou ozbrojenců s kopími.

PETR HROMÁDKA:

Mám ale podmínku! Necháte nás z Chotěboře odejít bez boje!

VYPRAVĚČKA:

Slíbila jsem vám zradu, a teď na ni právě nastává ten nejlepší čas.

Ozbrojenci vtrhávají do města.

VYPRAVĚČKA:

Katoličtí páni vpadnou do města, pochytají husity a na třista z nich zavřou do stodol.

Středověké stodoly, ozývá se bušení a klepání. Detail ruky držící pochodeň. Stále slyšíme bušení, nářek, tlumené hrozby.

VYPRAVĚČKA:

Přece jen jim ukážou, jaká cena se platí za důvěřivost.

Stodoly už pohltily plameny, vidíme hořící střechy. Zní tóny písně Ktož jsú boží bojovníci.

My vidíme spálené doutnající stodoly.

A v dalším komiksovém okně pohled do středověké šachty, která ústí do černé neprostupné hlubiny. Doznívá píseň Ktož jsú boží bojovníci.

VYPRAVĚČKA:

Dalších 700 Hromádkových stoupenců je upáleno ve stodolách v Lochách u Čáslavi nebo svrženo do kutnohorských šachet.

Detail dřevěných polen. Oddálení, vidíme, že jde o hranici stojící na náměstí. K ní jsou přivázáni Petr Hromádka a jeho dva druzi. Ruka s pochodní se přiblíží k hranici.

Znovu detail Petra Hromádky v kutně – ten, který jsme viděli na začátku. Teď už je nám ale jasné, že ona bílá kutna je ta, ve které ho upálili.

VYPRAVĚČKA:

Petra Hromádku odváží spolu se dvěma husitskými kněžími do Chrudimi, kde je čeká stejný osud jako Mistra Jana.

Detail na tvář Petra Hromádky přivázaného už k hořící hranici. Praskání ohně, dav jásá. Plameny pohltní celý obraz.

Závěrečná animace červené nitě.

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

Během století církev zapomněla na své poslání a věnovala se pouze hromadění majetku a moci. Byli ale lidé, kteří protestovali. Jedním z prvních byl náš Mistr Jan Hus. Když ale pod ním zapálili hranici, rozhořela se v Čechách husitská revoluce. Husitské války posléze zachvátily i Chotěboř. Obsadil ji husitský hejtman Petr Hromádka. Z Chotěboře chtěl udělat to, čím byl pro jižní Čechy Tábor, opěrný bod na východě Čech. Tato kapitola netrvala dlouho a skončila zradou, která však předurčila další dění. O pomstu se postaral sám Jan Žižka, přestože ji neuskutečnil přímo v Chotěboři.

Trčkové z Lípy přichází o chotěbořské panství

typ: animované video | scénář: ČA_01_02_03 | architektonický návrh: 03.08_AV1

Popis:

Animovaný film o komplotu, který vedl ke konfiskaci panství Trčků. Je zde přiblížena i zrádná postava Jaroslava Sezimy Rašína.

Tematická osnova:

Nálada za třicetileté války. Chotěboř vypálena po odchodu Collaltova regimentu.

Vazby Trčků z Lípy s Albrechtem z Valdštejna jako příčina jejich konce.

Krutovláda Jaroslava Sezimy Rašína v Chotěboři.

Krutovláda Rudolfa Karla Rašína v Chotěboři.

Nový začátek Chotěboře a stavitelský rozmach.

Barevné ladění:

Video bude laděné do oranžové barvy, kterou bude nasvícené i pozadí za projekčním plátnem pomocí RGB osvětlení.

Scénář:

Úvodní animace červené nitě.

VYPRAVĚČKA (klidně):

Některé velké příběhy začnou, aniž by si toho kdokoliv všimnul.

Malý chlapec stojí napůl schovaný za červeným závěsem, na prst namotává nit a zvědavě pozoruje matku, která hovoří s nějakým mužem a podává mu lejstra.

VYPRAVĚČKA:

Na začátku jednoho z nich malý Adam Erdman Trčka z Lípy tajně sleduje obchod, který jeho matka uzavírá s Albrechtem z Valdštejna.

Albrecht z Valdštejna při odchodu věnuje Adamovi spiklenecký úsměv.

VYPRAVĚČKA:

Netuší, že před ním stojí jeho budoucí velitel.

Zvuk vojenské trumpety. Císař vstává ze svého trůnu a ukazuje před sebe. Posílá pikenýry na vojsko, které se rýsuje v dálce.

VYPRAVĚČKA:

V 17. století, několik dlouhých let po tomto setkání, pokračuje v českých zemích konflikt mezi císařem a českými šlechtickými stavy. Jedním z důvodů je náboženství: císař je katolík a stavy jsou protestantské.

Nehostinnou krajinou kráčí zástup lidí. Pár povozů, ale většina prostě jen táhne vaky s věcmi nebo nemají vůbec nic. Na pohled působí strhaně a unaveně, jako kdyby byli už dlouho na cestě. Napůl se ztrácí v mlze.

VYPRAVĚČKA:

Po porážce stavovských vojsk na Bílé hoře císař vydává nařízení, ve kterém je v Čechách a na Moravě posílena panovnická moc a jediným povoleným vyznáním se stává katolictví. Lidé musí změnit svou víru nebo odejít.

Adam, tentokrát už dospělý, kartáčuje koně. Ustane v činnosti, když se do stájí začnou trousit první lidé.

VYPRAVĚČKA:

Lidé před císařovým vlivem prchají a mnozí z nich nachází pochopení v chotěbořském kraji – u Trčků z Lípy, kteří císařově pozornosti unikli. Na rozdíl od jiných stavů se totiž neúčastnili povstání.

Adam rozdává lidem příkrývky a jídlo. Jedna žena si jich od něj bere hned několik.

ŽENA (tiše):
Díky, pane.

VYPRAVĚČKA:
Adam Erdman Trčka z Lípy dokonce slouží jako plukovník v jedné z velkých císařských armád pod velením Albrechta z Valdštejna. Osud je tak znovu svádí dohromady.

Zvuky ležení, mužské hlasy se překrývají jeden přes druhý. Do toho je slyšet ržání koní. Adam přijíždí k polnímu stanu a na sobě má erb Trčků. Albrecht si s ním třese rukou.

VYPRAVĚČKA:
Jdou spolu z bitvy do bitvy. Albrecht z Valdštejna získává za svá vítězství ve jménu rakouského císaře ohromné bohatství a moc. Zároveň ale vážně onemocní, stává se terčem dvorských intrik a možná o sobě získává až příliš velké mínění. Začíná proto za zády císaře jednat s emigranty o přeběhnutí k nepříteli.

Začátek bitvy, muži stojí v řadách, čistí a vypulírovaní. V očích mají odhodlání. Prolínačka do velitelského stanu, ke Valdštejn s Trčkou jedná s Rašínem. Je slyšet zakrákání.

VYPRAVĚČKA:
Když ho císař v zimě 1633 posílá, aby šel bojovat se Švédy, dává Albrecht dost jasně najevo své stanovisko.

Dopis s císařským podpisem, který hoří v krbu. Vystupuje z něj velký oblak kouře. Je slyšet hlasitý hovor a smích, vtom se ozve hlasité krknutí. V kouři se objeví Albrecht, který sedí u stolu spolu se svými nohsledy, včetně Adama. Poblíž stojí spoře oděná žena a něčemu se chichotá. Je to obraz bezstarostné pijatyky, kde se na stole válí karty.

VYPRAVĚČKA:
A mnozí jeho důstojníci ho v tom podporují.

Zpovzdálí je pozorují slídivé oči Rašína. Tma.

VYPRAVĚČKA:

Jejich konání však nezůstane bez trestu.

Císař sedí na trůně a mračí se, zatímco se k jeho uchu naklání Rašín a s úlisným výrazem mu cosi našeptává.

Císař hovoří se svými vojáky a Rašín se v pozadí potutelně usmívá.

VYPRAVĚČKA:

Když se o tom císař doslechne, považuje Valdštejnovo neuposlechnutí za zradu. A zrada se ve válce trestá pouze smrtí. Ochotných vykonavatelů se najde víc než dost, protože odměnou bude Valdštejnův majetek

Ve zvuku je slyšet řinčení mečů.

VYPRAVĚČKA:

Důstojníci jsou na chebském hradě napadeni a zmasakrováni.

ADAM:

Kde je kníže? Zachraňte kníže—

Zbytek slov zanikne v posledním výdechu. Ozve se tupá rána, jako když se někdo skácí k zemi. Zpod Adama vytéká kaluž krve.

VYPRAVĚČKA:

Albrecht z Valdštejna zemře jako poslední z nich, ve svém pokoji, smrtí ubohou a potupnou.

Albrecht je propíchnutý halapartnou. Sesune se v podobné poloze jako Adam.

Je slyšet klapot podpatků na podlaze, kroky se rozléhají. Do velkého sálu vkročí Rašín a se samolibým úsměvem pohlíží na svoje nové služebnictvo. Muži a ženy před ním klopí oči k zemi a někteří z nich se mračí.

VYPRAVĚČKA:

Dříve musel Jaroslav Sezima Rašín jako protestant uprchnout ze země. Ve zradě Valdštejna a Trčků našel nejen možnost se vrátit, ale také se na jejich úkor obohatit. Zemře sice poměrně brzy, ale na jeho krutost zdejší obyvatelé jen tak nezapomenou...

Jaroslav Rašín v ruce drží řemen a před ním se krčí žena, jedna ze služebnic. Na tváři má velké podlitiny a vlasy nelichotivě ošmíkané nakrátko.

VYPRAVĚČKA:

Rašín po sobě nechal syna – a ten jako by mu z oka vypadl.

Stejný výjev jako v případě jeho otce. Rudolf Karel Rašín drží řemen a před ním se krčí jedna ze služebnic.

VYPRAVĚČKA:

Rudolf Karel Rašín vládne tvrdou rukou dlouhé čtvrt století, až do své smrti. Dodnes se o něm traduje, že i po smrti jezdí v pekelném kočáře a týrá tenhle kraj.

Nocí se žene silueta černého kočáru, jsou slyšet kopyta koní a děsivý smích, pak se obraz rozplyne.

VYPRAVĚČKA:

Po Rašínově smrti už je třicetiletá válka u konce. Většina chotěbořských vyznává katolickou víru a snaží se sobě i svým blízkým zajistit klidný život.

Lidé proudí po ulici, když jedna z žen zastaví a pohlédne k radnici, kde je zašlý erb Trčků. Za ruku drží malého chlapce, který na erb upřeně kouká.

VYPRAVĚČKA:

Dlouhé období války v nich ale zanechalo hluboké jizvy. Zrada, hlad a smrt se stali každodenností. Nezapomněli, s vírou však očekávají příchod budoucnosti.

Závěrečná animace červené nitě.

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

Trčkové z Lípy

Chotěboř byla královským městem až do roku 1499, kdy se stala majetkem významného rodu Trčků z Lípy. S Trčky začalo období prosperity. Podporovali městské svobody, školství a založili první špitál. Město spravovali prostřednictvím svého úředníka a sami se zde příliš nezdržovali. Chotěboř vlastnili až do roku 1634. Po zavraždění Albrechta z Valdštejna upadli v nemilost a majetek jim byl zabaven.

Třicetiletá válka a pobělohorské období

Třicetiletá válka znamenala výrazný zlom ve vývoji města. Město bylo několikrát zpustošeno procházejícími armádami a výrazně zchudlo, jelikož muselo armády také vyživovat (1621, 1624, 1627, 1635, 1645). Nezáleželo na tom, zda šlo o císařskou armádu nebo její protivníky. Docházelo k úbytku obyvatel a z důvodu rekatolizace i k odchodu přívrženců kališníků do exilu. Roku 1654 bylo v Chotěboři 119 obydlených a 58 opuštěných domů. O tři roky dříve byl v českých zemích proveden soupis obyvatelstva podle víry. Ze 413 dospělých osob se v Chotěboři přihlásily k nekatolíkům jenom 2 osoby a u dalších 23 byla zaznamenána naděje na získání pro katolické vyznání.

Požáry města

typ: videohra | scénář: ČA_01_02_20 | architektonický návrh: 03.05_AV2

Popis:

Ve středověké Chotěboři dochází k požárům z mnoha důvodů (například při průchodu vojska, z nedbale uhašených svíček či jako akt žhářství). Ve hře se na mapě objevují požáry a úkolem hráče je uhasit je tak, že na animaci ohně podrží prst.

Gameplay:

Hra jde proti toku času: začíná ve 20. století, v období, kdy požáry už nebyly tak časté, a postupně se propracovává právě k středověké Chotěboři, kde naopak byly téměř na denním pořádku. S tím, jak se mění charakter města (z cihlových střech budou slaměné, z kamenných komínů budou dřevěné) a přibývá důvodů k ohni (prochází tu čím dál více armád), se zvyšuje i obtížnost hry.

Pokud hráči neuhasí dům včas, oheň zničí daný dům a rozšíří se dál do města.

Hráč vidí scénérii Chotěboře, ve které začínají hořet jednotlivé domy. Čím dům hoří déle, tím více se mění barva ohně počínaje od žluté (krátce hořící oheň) až k rudé (oheň, který už téměř zlikviduje dům). Jakmile je oheň rudý, spadne daný dům a oheň se rozšíří. V takovém případě je slyšet zvuk padajícího domu (alespoň třemi různými způsoby, aby zvuk nepůsobil repetitivně).

Není rozdíl, zda se jedná o velkou či malou budovu, každá hoří stejně dlouho. Nicméně je zde prvek nahodilosti vytvořený různou intenzitou ohňů: některý postupuje o 10 % rychleji, jiný zase pomaleji, v důsledku čehož hráči nestačí jen mechanicky hasit požáry v pořadí, jak se objevují, ale nutí ho pružně reagovat na situaci na herním plánu. V případě, že hráči spadne více než 6 budov, prohrál. Dané kolo trvá přibližně do dvou minut. Každé kolo symbolicky reprezentuje postup v čase, kterým se hráč dostává dál a dál do minulosti.

Hráč hasí ohně podržením prstu na symbolu požáru. Pokud tak učiní, objeví se grafický ukazatel (například načítací lišta), který indikuje, jak dlouho je ještě třeba hasit. Je možné oheň uhasit „jen trochu“ a jít se věnovat jinému více naléhavému požáru, což hráče nutí nad hrou přemýšlet a lehce taktizovat.

Jak hráč postupuje více a více do minulosti, postupně mu ubývají zvýhodnění, která mu daná doba nabízí. To se týká především rychlosti hašení. V prvních kolech hasí hráč nejrychleji a postupně, s přibývajícím obtížností se hašení zpomaluje. Činnost je zároveň doprovázena animací hasící technologie v dané době (v současnosti hasí oheň moderní požární auta, ve středověku pak lidé s vědry plnými vody).

Princip hry:

Ukázka prvního kola.

Text o změně kola.

Ukázka náročnější úrovně.

Úrovně:

1. úroveň

čas: cca současnost–1950

prostředí: betonové, cihlové domy

způsob hašení: moderní hasicí vůz

informace po skončení: Jaké by to bylo bez technologií?

text:

I v dnešní době mohou být požáry devastující, naštěstí je tady ale chytrá technologie, která nám proti nim pomáhá bojovat. Jaké by to bylo bez ní?

2. úroveň

čas: cca 1950–1850

prostředí: cihlové domy

způsob hašení: dobrovolní hasiči

informace po skončení: Jaké by to bylo bez dobrovolných hasičů?

text:

Vyzkoušeli jste si, jak se vypořádat s ohněm v dobách před rokem 1950, kdy vás na jeho přítomnost upozornily městské zvony. Jak byste to zvládli bez pomoci dobrovolných hasičů?

3. úroveň

čas: cca 1850–1750

prostředí: cihlové domy, kamenné domy

způsob hašení: vědry a vodou z blízké studny

informace po skončení: Jaké by to bylo bez ohňového patentu?

text:

Život bez dobrovolných hasičů nebyl jednoduchý. Marie Terezie ale naštěstí vydala ohňový patent, díky kterému už komíny nesměly být ze dřeva. Pomalu ubývaly i slaměné střechy. Jak byste bojovali proti požáru před vydáním patentu?

4. úroveň

čas: cca 1750–1550

prostředí: kamenné, dřevěné domy, slaměné střechy

způsob hašení: vědry a vodou z blízké studny

informace po skončení: Jaké by to bylo bez požárního řádu?

text:

Vyzkoušeli jste si hasit oheň v dobách, kdy tvořilo nařízené hasicí prostředky jenom bidlo a vědro s vodou. Ve městech navíc platilo nařízení, které slibovalo pokutu každému, kdo nepřispěchá s hašením na pomoc. Co ale život v dobách bez podobných pravidel?

5. úroveň

čas: cca 1550–minulost

prostředí: dřevěné domy, slaměné střechy

informace na začátek: bez pravidel

způsob hašení: vědry a vodou z blízké studny

text:

Dřív neexistovaly žádné návody, jak s ohněm nakládat. Určující bylo, v jaké vzdálenosti se nacházela voda, což mohlo být klidně i hodinu cesty. V průběhu let tak shořela celá města a musela být znovu postavena od základů.

Reference:

Overcooked

<https://www.youtube.com/watch?v=5Evd71fWQkU> & ab_channel=hpmv

Moodboard:

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

Velkým nepřítelem měst byly po většinu jejich dějin požáry. V dřevěné zástavbě se oheň rychle šířil a často zlikvidoval značnou část města. Situace se nijak výrazně nezlepšila ani poté, co lidé začali budovat zděné stavby. Teprve ve druhé polovině 19. století začalo požárů ubývat a jejich dopady nebyly tak devastující, především díky vzniku sboru dobrovolných hasičů.

Národní obrození

typ: animované video | scénář: ČA_01_03_02 | architektonický návrh: 03.09_AV1

Popis:

Animované video představující problémy a výzvy při snaze o počestění regionu, vyprávěné z perspektivy málo známého národního obrozence.

Tematická osnova:

Příčiny a význam národního obrození.

Jan Emanuel Doležálek a další osobnosti NO v Chotěboři a okolí.

Pozice a vývoj češtiny.

Změna přístupu ke školství v době NO.

Vzkvět občanského života.

Barevné ladění:

Video bude laděné do červené/ cihlové barvy, kterou bude nasvícené i pozadí za projekčním plátnem pomocí RGB osvětlení.

Scénář:

Úvodní animace červené nitě.

VYPRAVĚČKA:

Po Bílé hoře je česká hrdost zadupána do země.

Zní nesrozumitelný šum, z něhož jen občas zaslechneme německá slova. Po ulici kráčí lidé se sklopenou hlavou. Budova gymnázia, z otevřených oken se ozývá němčina.

VYPRAVĚČKA:

Další rána přichází v průběhu osvícenství. Kvůli reformám se stále více prosazuje němčina. Stává se úředním jazykem a povinně se zavádí na gymnáziích i na pražské univerzitě.

Na zdi gymnázia je nápis Lipová ulice. Následuje komiksové okno, ruce s kladivem a hřebíky. V dalším komiksovém okně se objeví nová cedule Lindenstraße.

VYPRAVĚČKA:

Na mnohých místech jsou české názvy nahrazovány těmi německými.

Noc, potmělý dům stojící na ulici. Postupně se v něm rozsvítí tři okna, která ozařují světla svíčky. Zní zvuk škrábání brku po papíru.

VYPRAVĚČKA:

Nachází se zde ale lidé, ve kterých sílí touha proti tomu bojovat. Chtějí obhájit a pozvednout češtinu a probudit národ k vlastenectví.

Dva studenti sedí v hospodě na pivu. Na stole leží čerstvé diplomy, zapíjí se promoce. Jedním ze studentů je Vincenc Emanuel Libánský, druhým je jeho spolužák.

VYPRAVĚČKA:

Jedním z nich je Vincenc Emanuel Libánský. Právě dokončil školu a věří, že coby učitel přispěje k ideálům národního obrození. Jeho spolužák to ale vidí jinak.

SPOLUŽÁK:

Němci budou mít vždycky navrch, Vincku. Smiř se s tím.

VYPRAVĚČKA:

Vincenc nesouhlasí. Co kdyby si tohle řekli Dobrovský, Jungmann nebo Palacký?

Po vnitřní stěně sklenice od piva leze moucha. Jan se na Vincence dívá. Má samolibý, nepříjemný výraz.

SPOLUŽÁK:

Ale ty nejsi žádný Palacký. Nic nezměníš.

Moucha v pivu klesá pomalu ke dnu.

Školní třída, do které je vidět pootevřenými dveřmi. Pak detail na obličej nažehleného, usměvavého Vincence.

VYPRAVĚČKA:

Vincenc nastupuje do školy v Chotěboři. Nový učitel. Nové postupy. Nové čtyři třídy. Očekávání jsou velká.

A teď v záběru vidíme i třídu. Děti se tu nudí, ve zvuku slyšíme šrumec hlasů a chichotání: je jasné, že Vincence neposlouchají. Pak v obraze detail: kalamář s inkoustem letí vzduchem. Ozývá se chichot. A my vidíme Vincence, jak tu nešťastně stojí špinavý od inkoustu.

VYPRAVĚČKA:

V Chotěboři se sice mluví česky, ale jazyk se nijak zvlášť nerozvíjí. I přes povinnou školní docházku posílají rodiče děti často spíš na pole, než se učit. Ve škole navíc nejsou skoro žádné české knihy.

Vincenc k nám stojí zády v pusté, prázdné třídě. V hlavě mu rezonují spolužákova slova. Jeho tvář se na chvíli objeví v komiksovém okně. Ve Vincencově paměti ovšem dostává až obludný ráz.

SPOLUŽÁK:

...nejsi žádný Palacký!

Vincenc má sklopenou hlavu. Pak ale vidíme Vincencovy ruce zaťaté v pěst.

VYPRAVĚČKA:

Vincenc se ale nevzdává.

Další záběr – Vincenc mluví před domem s rodiči dětí. Poté vidíme tabuli popsanou českými slovy. A konečně Vincence s dětmi, jak spolu kráčí po lese.

VYPRAVĚČKA:

Vysvětluje rodičům, že děti musí chodit do školy pravidelně – a ne jen občas. Jejich výuce věnuje každou volnou chvíli – bere je dokonce ven, na vlasti-vědné výlety.

Přiblížení na idylický obraz Vincence s dětmi. Ten postupně ztmavne, až z něj nejde nic vidět. Zvuk zapálení petrolejové lampy.

VYPRAVĚČKA:

Jednu věc se ale Vincencovi zlepšit nedaří.

Oblouk světla ozáří prázdnou knihovnu, v níž je stále jen pár českých knih. Po jedné z polic leze šváb.

VYPRAVĚČKA:

V Chotěboři je stále zoufale málo česky psaných knih pro děti i dospělé.

Vincencův spolužák vystupuje ze snového oparu. Má potouchlý výraz, je opět ošklivější a děsivější. Detail jeho masitých úst.

SPOLUŽÁK:
Nic nezměníš.

Vincenc sedí za stolem, za okny je hluboká noc. Na stole hoří petrolejka, jsou zde otevřené knihy a Vincenc cosi píše.

VYPRAVĚČKA:
Vincenc se proto rozhodne sám překládat německou literaturu do češtiny. A prosí vlastence, jak z okolí, tak vzdálenějších měst, aby do Chotěboře poslali své české knihy.

Polička na knihy. Beze změny, stále je poloprázdná. Najednou se ozve slabé zaklepání na dveře, které postupně přejde v bušení. Pak vidíme záběr na otevřené domovní dveře – a za nimi na prahu leží svázaný balík knih.

VYPRAVĚČKA:
Knih se tu nakonec sejde tolik, že se v Chotěboři podaří založit celou školní knihovnu.

Vincenc a jeho žáci stojí vzorně seřazení před plnými policemi s knhami.

VYPRAVĚČKA:
A Vincenc... ten se stane jejím prvním knihovníkem.

Detail na Vincencův obličej. Chvilí pauza.

VYPRAVĚČKA:
A od té doby už pochybovačný hlas svého spolužáka nikdy neuslyší.

Závěrečná animace červené nitě.

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

Národní obrození našlo v Chotěboři přirozenou odezvu. Ve venkovském, typicky českém městě nebylo složité probouzet české národní vědomí. Dlouholetou tradici zde mělo například české ochotnické divadlo. Důležitým momentem byl příchod Dobřenských, starého šlechtického rodu, Františka Ladislava Riegra a jeho tchána Františka Palackého do Malče. Svou roli hrála i blízkost rodiště Karla Havlíčka Borovského. S Chotěboří se pojí několik dalších osobností národního obrození – Jan Emanuel Doležálek, František Buttula, Karel Ninger, František Sláma a další.

Průmyslová revoluce

typ: videohra | scénář: ČA_01_03_27 | architektonický návrh: 03.09_AV2

Popis:

Hra zobrazující zrychlení a změnu životního stylu v Chotěboři. Obsahuje interaktivní ilustrace lidských činností, které ovlivnila průmyslová revoluce: např. doprava (vlaky místo koní), zemědělství (pluhy místo motyk) či svícení (elektřina místo luceren). Úkolem hráče bude tyto změny označit na dvou podobných ilustracích.

Gameplay:

Hra pracuje se dvěma překrývajícími se ilustracemi stejné lokality, ale z jiného historického období (například: náměstí v 17. století a náměstí po průmyslové revoluci). Hráč má za úkol najít na ilustraci daný předmět, ale neví, ve které z časových vrstev se předmět nachází. Zároveň je jeho hledání ztíženo tím, že spodní část ilustrace nemůže zobrazit celou, ale musí k jejímu odkrývání používat „lupu“, která odhaluje pouze omezený výsek kresby.

Ve fázi betatestování je potřeba ověřit, zda se bude jednat o dvě prostředí (středověk – průmyslová revoluce), nebo zda o tři (středověk – průmyslová revoluce – současnost). V případě tří prostředí lze střídat náhledový způsob zobrazení skrze různé lupy, kterými návštěvník nahlíží do různých vrstev ilustrace (divák má tedy k dispozici středověkou lupu a lupu průmyslové revoluce, skrze které nahlíží do jednotlivých vrstev minulosti). Prvky, které hráč bude hledat, se můžou samozřejmě vyskytovat i na aktuálním „vrchním“ plánu.

Zobrazeným prostředím je ulice, potažmo náměstí. Chceme vycházet z historických fotografií či kreseb, které realisticky ukáží dané prostředí.

Princip hry:

Ukázka prostředí.

Nahlížení do minulosti skrze lupu.

Úroveň:

pohled: ulice

změny: chodníky, stromy, osvětlení, auta, oblečení obyvatel, nové zboží

chodníky

změna: vymezení prostoru pro chodce, čistota

vizuální ztvárnění: zablácené kalhoty lidí v dešti vs. čistý člověk s deštníkem v dešti

osvětlení ulic

změna: zvýšení bezpečnosti

vizuální ztvárnění: svítící lampa vs. temná ulička

špatný vzduch

změna: topilo se uhlím v továrnách

vizuální ztvárnění: kouř z továrny

stromy

změna: stromy se používaly na palivo

vizuální ztvárnění: méně stromů, prázdná ulice

oblečení

změna: změna módy

vizuální ztvárnění: rozdílné oblečení lidí na ulicích

budovy

změna: jiná architektura

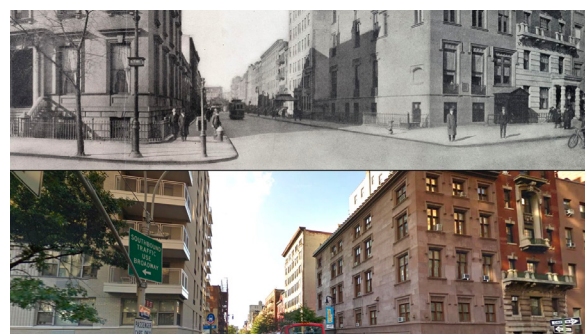
vizuální ztvárnění: jiné typy budovy, okna atd.

železnice

změna: zavedení železnice

vizuální ztvárnění: nové suroviny na prodej

Moodboard

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

Chotěboř dlouho zůstávala řemeslnicko-zemědělská. Přeměna v průmyslové město probíhala velmi pomalu. První textilní továrna zde sice vznikla už ve 40. letech 19. století, ale skutečný impulz pro růst průmyslu přinesl až rok 1871, kdy byla Chotěboř napojena na železniční síť. Průmyslovou výrobou město nejprve navazovalo na tradici soukenictví. Vznikaly textilní továrny, z těch významnějších Klazarova, nebo továrna na zpracování vlasů. Skutečně průmyslovým městem se ale Chotěboř stala až před druhou světovou válkou.

První světová válka

typ: audio | scénář: ČA_02_01_02 | architektonický návrh: 03.11_AU1

Popis:

Dramaturgické zpracování deníkových záznamů a vzpomínek na první světovou válku do audio podoby, která nese prvky rozhlasové hry a silných audionarativních montáží.

Výběr a kompilace z následujících sbírkových předmětů:

br_153

br_42

29/1981

Scénář:

VYPRAVĚČ (mluví vyrovnaně, s jistou ledabylostí):
Bylo mi čtrnáct, když vypukla první světová válka.

Jsou slyšet zvuky poutě. Kolotoče a hlasy lidí, které se zpola ztrácí ve smích dětí. Vyhrává dobová hudba.

VYPRAVĚČ:
Ten den mě teta Olinka vzala na pouť a pamatuju si, že skoro všude visely vyhlášky. Stálo tam, na které ročníky se vztahuje mobilizační rozkaz. Branci se měli do čtyřiaadvaceti hodin přihlásit ke svým útvarům a někteří z těch chlapů ještě narychlo utíkali domů, asi políbit ženy a obejmout děti, kdyby je pak už nikdy neviděli. Teta Olinka mi koupila zmrzlinu a řekla:

OLINKA:
Ajajaj. To jestli budou vojáci na frontě padat, to se ještě můžeš dostat na vojnu taky, Karlíku. To budou brát i čtrnáctiletý!

VYPRAVĚČ:
Moc jsem tomu nevěřil a snad jsem o tom ani nepřemýšlel, ale válku řešil najednou každý, všude se o ní mluvilo...

MUŽ 1:

Takový neštěstí. (odplivne si) Všichni tam shnijem do jednoho. A bude bída a hlad.

VYPRAVĚČ:

... tak jsme pro jistotu začali rozprodávat německou knihovnu po dědovi. Většinu knih chtěl koupit jeden Žid, jenže k tomu nakonec nedošlo. Lidi už tehdy byli hodně proti Židům, tak z obchodu sešlo.

Znovu jsou slyšet zvuky poutě, jako kdyby mu vyvstaly v paměti. V dobové hudbě se začnou jako podkres ozývat kroky vojáků, kteří jdou na pochod.

VYPRAVĚČ:

Jak válka pokračovala, lidem se dařilo čím dál hůř. Teta Olinka onemocněla a nakonec umřela, což jsem těžce nesl. Byla pro mě jako druhá máma. (odmlka) Její předpověď, že půjdu do války, se splnila. Vlastně ještě o něco dřív, protože když mě povolali, nebylo mi ani osmnáct.

Kolem projede auto. Je slyšet vojenský krok a pak skřípavé otevírání brány. Šustění papírů, na které někdo natiskne razítko.

MUŽ 2 (chraptivě):

Teď všichni počkáte a jak seženu nějakýho důstojníka, hned vás zařadíme.

VYPRAVĚČ:

Jenomže důstojníci chlastali po hospodách, a tak jsme čekali opravdu dlouho, než se povedlo najít jednoho podporučíka. Ten vylezl na stůl a zapisoval nás.

Je slyšet ruch, kluci říkají svoje jména, až je to nesrozumitelný šum.

VYPRAVĚČ (nahlas):

Zde! Smetáček! Karel Smetáček!

Na chvíli je ticho. Někdo si odkašle.

VYPRAVĚČ:

Koukali na mě jako na blba, že se tak nahlas a dobrovolně hlásím, že mně je tak slyšet. To se prý na vojně nedělá. Ale byli jsme tam namačkaní jako sar-

dinky a já už to chtěl mít za sebou. Ještě jsme pak nějakou dobu čekali, než každému z nás hodili hadry. Museli jsme se převlíknout a civil jsme tam nechali. (odmlka) Nevím, možná ho potom spálili.

Je slyšet přijíždějící vlak, brzdy skřípou.

VYPRAVĚČ:

Ještě ten večer jsme jeli do Hradce Králové, kde jsme měli přespát. Palanda byla tvrdá, ale nestěžoval jsem si. Myslel jsem na rodiče a na tetu Olinku, na všechno, co jsem nechal za sebou. Zatímco jsem poslouchal, jak se ostatní převalují – asi taky nemohli usnout – a jak dýchají jako jeden člověk, myslel jsem na to, jestli přežiju.

Kroky dvou mužů, kteří kráčí vedle sebe. Zvuk motoru nastartovaného auta.

VYPRAVĚČ:

Po několika dnech jsme se vydali do Salcburku. Jeli jsme dva, já a jeden Pražák. Jmenoval se Bureš. Po cestě mi vyprávěl, že je úředník a má ženu a dvě malé děti. Večer jsme úplnou náhodou projížděli zrovna okolo jeho bytu a on viděl svoji manželku v okně.

Je slyšet tlumený pláč, jako když někdo polyká slzy.

BUREŠ:

Promiň, kamaráde, to já jen, nečekal jsem, že mě to tak vezme.

VYPRAVĚČ:

Teta Olinka vždycky věděla, co říct, ale já jsem netušil. Tak jsem mu navrhnul, ať se jde podívat domů, že počkám na nádraží. Radostí mě objal.

Ruch nádraží. Odfrkující lokomotiva. Lidé mezi sebou hovoří, odevšad zní němčina.

VYPRAVĚČ:

Když jsme dorazili na místo, měli jsme se hlásit u 28. dělostřeleckého pluku. Čekal nás výcvik, abychom byli připraveni na válku a nepadli při první příležitosti. Bureš neměl moc dobrou fyzickou, ale o to víc se snažil. Večer pak vždycky vyprávěl his-

torky, a i když byl účetní, uměl to tak dobře podat, že jsem se vždycky smál.

Je slyšet, že několik lidí běží, pak „dusnutí“ po dopadu z výskoku, pak zase běh.

VYPRAVĚČ:

Běhali jsme tam po dvoře dohromady asi čtrnáct dní. A to bylo všechno, nic víc se nekonalo. Taky si pamatuju, že jídlo v kasárnách byl hnus. Samé kopřivy, polenta z kukuřice a fazole. Měli jsme skoro pořád hlad a o všech těch zákuscích, co jsem od tetý dostával jako malý kluk, jsem si mohl nechat jenom zdát. Nakonec jsem našel jednoho pekaře a lámanou němčinou jsem ho prosil o trochu jídla. A on mi řekl:

PEKAŘ (žoviálně):

Já jsem taky Čech. Na, tady máš kus chleba. Když budeš chtít, dojdi zase.

VYPRAVĚČ:

V Salcburku jsem narazil i na pěší pluk z Prahy. Ti mě vzali s sebou na guláš do obecní kuchyně, kde jsem dostal jeden velký knedlík a maso. Když jsme dojedli, někdo začal křičet, že to bylo z koně, ale mně to bylo jedno. Jestli kůň nebo kráva, snědl bych to stejně.

V podkresu je slyšet stará italská píseň (např. Carlo Buti – Faccetta nera).

VYPRAVĚČ:

Bureše poslali na Itálii do pole. Vypadalo to, že se rozbřečí, tolik jsme si na sebe za tu dobu zvykli. Ale nijak zvlášť jsme se neloučili, protože já měl dorazit o týden později. Řekl jsem mu jenom, aby mi někde u sebe podržel místo.

Lidé provolávají slávu a nedaleko je slyšet vlak.

VYPRAVĚČ:

Na frontu se odjíždělo v sobotu odpoledne. Měl jsem jet hrozně dlouhým vlakem, který táhly dvě lokomotivy. Jedna vepředu a druhá někde vzadu. Nešlo tam ani dohlédnout.

Lokomotiva začíná pomalu zrychlovat. Někdo přikládá uhlí do pece.

VYPRAVĚČ:

Zrovna jsme byli uprostřed tunelu, když lokomotiva zničehonic vyřadila a my jsme tam zůstali trčet. Bylo to několik kilometrů na obě strany. Asi po půl hodině, co jsme čekali, se tunelem začal valit hustý kouř.

Dveře od vagónu se otevřou a někteří vojáci s kašláním vyskočí ven.

VYPRAVĚČ (chraptivě):

Ty vole, neblbni!

Dveře se zase zavřou. Někdo dlouze vydechne.

VYPRAVĚČ:

Pár kluků z vagónu vyskákalo, už jsem je nikdy neviděl. Čekal jsem. Minuty, hodiny, a pak mi přišlo, že čekám roky, z toho, jak nám pomalu docházel kyslík. Omotal jsem si kolem hlavy plášť, ale moc to nepomáhalo.

Je slyšet dusivé kašláni.

VYPRAVĚČ:

Myslel jsem na tetu Olinku, co by tomu asi tak řekla, kdyby věděla, že umřu v tunelu ještě dřív, než stihnu něco dokázat. Právě mi bylo čerstvě osmnáct a v těch posledních chvílích života, když jsem se dusil, jsem si umínil, že do smrti odejdu s hlavou vztyčenou, jako pravý muž. Přitom jsem si ale ze všeho nejvíc přál být zase tím malým klukem na pouti...

Zvuky poutě, stejně jako na začátku. Otáčení kolotoče a smích dětí. Ten je chvílemi hlasitější a ozývá se na různých místech jako halucinace.

OLINKA (vzdáleně, jako v mlze):

No tak, Karlíku. Kluku nešťastná, prober se!

VELITEL (rázně):

Prober se, vojáku!

Vlak se znovu pomalu dává do pohybu.

VYPRAVĚČ:

Nějakým zázrakem opravili vlak a ten se znovu rozjel. Byl jsem pořád ještě trochu mimo. Dávali nám napít vody, ale víc se o nás nikdo nestaral, jenom nám řekli, že tam víc než polovina kluků zůstala.

Vlak zastaví a vyfoukne páru. Slyšíme nesrozumitelné hlasy.

VYPRAVĚČ:

Když jsme pak dojeli na frontu, musel jsem se hned hlásit. Panovala tam pochmurná nálada. Válka už se s námi táhla čtyři roky a všichni z toho byli zdrblí. Šel jsem hledat Bureše, abych mu pověděl, co se stalo po cestě ve vlaku. Potřeboval jsem mít u sebe aspoň jednu známou tvář, aby to bylo snesitelnější... (odmlka) Jenomže když jsem se na něj ptal, nikdo ho neznal, nikdo nevěděl. Teprve nazítří jsem se dozvěděl, že už je mrtvý.

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

O dopadech první světové války vypovídají četné památníky padlým po celé zemi. Ten chotěbořský se nachází v parku Václava Fialy. Válka znamenala pro obyvatele města zhoršené životní podmínky. Nedostatečné zásobování, snížení výroby a nedostatek pracovních sil ústily v četné demonstrace. Venkovská Chotěboř na tom přesto byla lépe než větší města. I proto zde působila organizace České srdce, která umisťovala děti z měst na lépe zásobovaný venkov.

Partyzáni

typ: audio | scénář: ČA_02_02_09 | architektonický návrh: 03.13_AU1

Popis:

Dramaturgické zpracování deníkových záznamů a vzpomínek partyzánů z druhé světové války do audio podoby, která nese prvky rozhlasové hry a silných audionarativních montáží.

Výběr a kompilace z následujících sbírkových předmětů:

br_48

br_49

Scénář:

VYPRAVĚČ (klidně):

Slýchal jsem o nich příběhy. Vyprávěli jsme si je s bratrem, zatímco jsme snili o konci války, a já si často představoval, jaké by to bylo, stát se jedním z nich. Pomáhat odvádět lidi do bezpečí. Odpálit vagon s municí. Namířit pistoli na nějakého nácka a...

Zavírání dveří, které se zabouchnou, když je strhne průvan. A pak kroky, které se vzdalují, jejich křupání ve sněhu, než je úplné ticho.

VYPRAVĚČ:

Z domu jsem odešel uprostřed noci, už jsem tu nečinnost nemohl snést. Vím jistě, že stejnou cestu by si pro sebe zvolili i moji kamarádi, kdyby měli možnost. (odmlka) Myslel jsem na matku. Na její výraz, až se jednou dozví pravdu o tom, kdo jsem byl. Nebo spíš o tom, kým jsem se měl teprve stát. Že jí někdo řekne:

MUŽSKÝ HLAS (bez emocí, jako komentář):

Váš syn byl partyzán.

VYPRAVĚČ:

Člověk si musel dávat pozor, s kým mluví, ale já měl tenkrát štěstí. Podařilo se mi kontaktovat spojku,

která mi brzy předala zprávu, abych dojel do Radostína, kde mě někdo vyzvedne.

Nedaleko zahouká sova. Je slyšet křupání sněhu, těžké kroky a šustění větví. A taky tichý zvuk, který se blíží s novým příchozím – tap tap tap. V rytmu s každým jeho krokem, jak samopal naráží do jeho bundy.

VYPRAVĚČ:

Bylo to moje první setkání s partyzánem. Chtěl jsem se zeptat na tolik věcí, ale můj společník skoro celou cestu mlčel a zdálo se, že se mu nechce mluvit. Vedl mě po pěšině až na konec vesnice, k nějaké hospodářské usedlosti. Teprve u dveří se na mě obrátil.

MAUZER (tiše, stroze):

Jak se jmenuješ?

VYPRAVĚČ:

Vladimír.

Je slyšet zvuk, jako když dá někdo někomu pohlavek.

MAUZER:

Tak na to rychle zapomeň. Tady se skutečný jména nenosí.

Zabušení na dveře a kroky na prkenné podlaze, které se blíží z druhé strany. Uvnitř zahvízdá meluzína, když se dveře otevřou.

VYPRAVĚČ:

To byla první věc, kterou mi řekl, když mě vedl do světnice za chlévem. Uvnitř bylo teplo a dva další muži. Poznal jsem v nich důstojníka Rudé armády Marokova a ten druhý byl jugoslávský partyzán. Nerozuměl jsem jejich řeči a oni zase té mojí. Napadlo mě, co asi mají všechno za sebou, ale z jejich výrazů šla vyčíst hlavně únava a hlad, který jim vyryl do obličeje vrásky. Koukal jsem na jejich samopaly a přemýšlel jsem, co bude dál. A Marokov, jako kdyby to vycítil, začal něco vykládat. Pochopil jsem z toho, že počkáme do rána.

Nějaký muž zamručí. V pozadí je slyšet lupání polen, která olizují plameny, a v komíně kvílí meluzína. Do okenních tabulek začne v pravidelných intervalech bušit déšť.

VYPRAVĚČ:

Druhý den přišel rozkaz, že se máme vydat k odchodu. Bylo to riskantní, ale tehdy bylo riskantní úplně všechno. Ještě než jsme vyšli, Marokov mě naučil, jak se rozebírá, skládá a nabíjí samopal, ale na cestu jsem vlastní zbraň nedostal. A i když jsem ji neměl ani nikdy předtím v životě, jak už jsem ji jednou držel, připadal jsem si bez ní bezbranný. Jako dítě.

Prodírání lesním porostem. Tiché kroky. Z dálky jsou slyšet tlumené hlasy, které spolu mluví. A do toho tiché známé tap tap tap.

VYPRAVĚČ:

Šel jsem úplně vzadu, hned za Jugoslávцем. Sledoval jsem jeho záda přes náves Radostína, dál do noci. Vešli jsme do lesa a po malé pěšině, která se ztrácela pod sněhem, jsme spěchali dál. Mezi stromy se míhaly siluety lidí a mě na chvíli ochromil strach. Brzy mi ale došlo, že tam v dálce nejsou nacisti, ale další partyzáni. Zapadli jsme mezi ně, jako kdybychom tam patřili, a dál jsme šli společně.

Křupání sněhu, do kterých se boří několik párů bot. Stále jsou slyšet tlumené hlasy. Někdo si dýchá na ruce.

MUŽSKÝ HLAS:

Odin sled, odin sled!

VYPRAVĚČ:

Jedna stopa... Museli jsme jít ve stopách svého souseda. Tak jsme došli doprostřed lesa na mýtinu, kde stála malá bouda, která patřila lesním dělníkům. Uvnitř jsme měli počkat na další instrukce, i když jsme se tam skoro nevešli. A já si mohl ve světle ohně konečně prohlédnout tváře svých společníků.

Je slyšet praskání ohně v kamnech. Někdo hltavě pije a pak si nahlas říhne.

MUŽSKÝ HLAS (vyplivne nadávku):
Shlyukha!

VYPRAVĚČ:
Nedokázal jsem se ubránit zklamání. Tohle byli ti hrdinové, o kterých jsme s bratrem tak často mluvili. Hrdinové v otrhaných hadrech, unavení z dlouhého putování. Opustil jsem svoji rodinu, vystavil jsem je nebezpečí, abych bojoval za správnou věc, abych se stal jedním z nich. A oni přitom...
Jeden z nich se zahříval u kamen a drkotal přitom zuby, další často mizel venku, protože měl běhavku. Možná, že nikdo z nich předtím doopravdy nebojoval. Chtěl jsem se zeptat, jestli je na těch příbězích, které o nich kolují, alespoň trocha pravdy, ale nejspíš by ničemu z toho nerozuměli. Skoro všichni byli cizinci.

Tlumený hovor přejde pomalu v šepot. Vítr za oknem ustává. Je slyšet tiché chrápání.

VYPRAVĚČ:
Ráno jsme se znovu vydali na cestu. Naším cílem bylo přesunout se z Vysočiny hlouběji do Čech, protože Němci nepřestávali útočit na naše skupiny. Začínalo mi připadat, že být partyzánem znamená nekonečné přesuny, zimu a hlad.

Těžký, přerývaný dech. A křupání sněhu a tiché ššššst, jak lyže projíždí sněhem. Tentokrát je větší ticho, jako kdyby jim chlad vzal slova.

VYPRAVĚČ:
Pamatuju si, že byl ukrutný mráz. Bodal nás do očí a do tváří jako jehly. A sníh, který nás měl ukrýt před okolním světem, nám zároveň bránil pokračovat. Šli jsme na lyžích a udržovali jsme jednu stopu. (odmlka) Po několika kilometrech jsem si uvědomil, že procházíme nedaleko od mé rodiny vesnice. Srdce se mi sevřelo při vzpomínce na mámu. Co asi dělá? Co by si pomyslela, kdyby mě viděla?

Někdo se rozkašle. Pořád je slyšet zvuk lyží a do toho slabé lupání ledu.

VYPRAVĚČ:

Mauzer během našeho setkání řekl:

MAUZER (rázně):

Nikdy a za žádnou cenu nesmí rodina nic vědět.

VYPRAVĚČ:

Kdybych se tak u ní mohl zastavit a povědět jí, že jsem naživu...

Zvuk lyží přeruší vzdálená střelba. Prásk, prásk. A dlouhý, táhlý ženský jekot. Muži mezi sebou začnou rychle a tlumeně hovořit, jejich hlasy zní naléhavě.

VYPRAVĚČ:

Nemusel jsem rozumět, abych pochopil, že gestapo právě odvádí rodiny našich spolubojovníků. Okamžitě jsme zamířili na místo a mě překvapilo, jak nikdo z těch mužů nedbá, jestli přitom náhodou sami nebudou zabiti. Jeden z nich, Jugoslávec, mi do ruky vrazil samopal. Nic neřekl, jenom přikývnul. Pažba mě studila v rukách, když jsem si ho přetahoval přes hlavu. A samopal mě s každým dalším krokem uhodil do zad v pravidelném rytmu.

Šustění bundy a do toho tap tap tap.

VYPRAVĚČ:

Ten zvuk mě uklidňoval.

Zrychlený dech, jak muži spěchají na místo. Další dva výstřely a zvuk odjíždějících aut. A pak ukrutné ticho, než se v křoví pohne pták, který kamsi odletí.

VYPRAVĚČ:

Přišli jsme pozdě. Většina našich spolupracovníků byla pryč a ti, kteří zůstali... Nemohl jsem se na to dívat, a přitom nešlo jen tak odvrátit zrak. (odmlka) Nějaký hlásek v mojí hlavě šeptal, že kdybych

zůstal doma, kdybych neodešel, nikdy bych tomuhle nemusel čelit. Ale bylo by to pak lepší, nevědět? Postarali jsme se o ty, kteří zůstali. Ženy plakaly a muži byli zbití. Stačili schovat děti v nejružnějších skrýších, aby je ochránili před tou hrůzou.

Skřípavé otevírání vrat a šustění slámy pod botami.

VYPRAVĚČ:

Našel jsem kluka ve stodole, klepal se a věkem mohl být sotva starší než můj bratr. Zíral s vytřeštěnými očima na můj samopal. Jako kdyby mě viděl a spolu s tím i všechno, co leželo přede mnou, co jsem si vybral. Zeptal se:

KLUK (úlevně):

Ty seš partyzán?

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

Od roku 1942 se na Chotěbořsko postupně dostávaly partyzánské skupiny tvořené výsadky ze Sovětského svazu. Spojena je s nimi řada samot a menších osad v okolí. Jejich akce znesnadňovaly život okupantům a odčerpávaly jejich síly. Poměrně rychle také partyzáni dokázali aktivizovat místní obyvatele, kteří je podporovali.

20. století v obrazech 1

typ: interaktivní obrazovka | scénář: — | architektonický návrh: 03.17_AV1

Popis:

Prezentace fotografií z 20. století zaměřená na civilní život obyvatel. Fotografie budou tematicky rozděleny podle svého obsahu. Obsah řeší muzeum.

20. století v obrazech 2

typ: interaktivní obrazovka | scénář: — | architektonický návrh: 03.17_AV2

Popis:

Prezentace fotografií z 20. století zaměřená na válečnou část tohoto období. Fotografie budou tematicky rozděleny podle svého obsahu. Obsah řeší muzeum.

Konec války v Chotěboři

typ: animovaný film | scénář: ČA_02_02_10 | architektonický návrh: 03.15_AV1

Popis:

Animovaný film o konci války v Chotěboři, který popisuje emotivní osobní příběhy chotěbořských obyvatel těsně před příjezdem Rudé armády.

Barevné ladění:

Video bude laděné do červené barvy, kterou bude nasvícené i pozadí za projekčním plátnem pomocí RGB osvětlení.

Scénář:

Úvodní animace červené nitě, která se proplétá tmou. V podkresu je slyšet, že někdo jede na kole.

VYPRAVĚČKA:

Jsou příběhy, které se navždycky zapíšou do vaší paměti.

Dva kluci (17 let) na červeném kole. Jeden z nich šlape vestoje do pedálů, zatímco ten druhý sedí na sedle za ním. Projíždí městem – zrušované ulice a domy. Někde jsou vymlácená okna.

VYPRAVĚČKA:

Tohle je jeden z nich.

Na schodech jednoho domu sedí starý pohublý muž s židovskou hvězdou. Kluci opírají kolo o zeď a společně kráčí směrem k náměstí. Do zvuku se promítne nedaleký ruch a jásot lidí. Jeden z kluků se na toho druhého usměje, je to sdílená radost.

VYPRAVĚČKA:

Je 5. května 1945 a přichází zpráva, že nastal konec okupace.

Na náměstí se lidé srocuji vedle sebe, hlava na hlavě. Výrazným prvkem je tady československá vlajka, kterou někdo z nich drží.

HLAS ŽENY:
Je po všem!

HLAS MUŽE:
Ať žije Československo!

Pohled očima jednoho z kluků, záběr přes řídítka na výjev před sebou.

VYPRAVĚČKA:
Lidé se schází na náměstí a oslavují. Během války všichni někoho ztratili, ale teď si dovolí věřit, že jejich noční můra skončila.

Náměstí zahalí stín říšské orlice. Překryje všechny přítomné jako temný mrak.

VYPRAVĚČKA:
Jenomže boj, jak se zdá, teprve začne.

Kapitán Karel Bok mluví s německým hejtmanem, který se mu vzdává. Na policích jsou vyskládané zbraně, které si berou povstalci. Vpravo – u kolejí: Tři auta vyjíždí z muničního skladu a blíží se k železničnímu přejezdu.

VYPRAVĚČKA:
Češi bez problému převezmou muniční sklad u Bílku, ozbrojí se a vyrážejí dále. Nedaleko Sobíňova však dojde k neplánovanému setkání s po zuby ozbrojenou německou kolonou.

U kolejí. Naši vojáci vystupují z aut a míří zbraněmi na Němce, kteří míří nazpátek. V detailu jeden z našich vojáků křečovitě svírá zbraň a na čele se mu leskne pot.

VYPRAVĚČKA:
Je to vypjatá situace. Jeden z vojáků nešťastnou náhodou stiskne spoušť...

Nejdřív se ozve jeden osamocený výstřel a pak další, když po sobě všichni začnou pálit naráz.

VYPRAVĚČKA:

Němci jsou zkušenější a v přesile. Nemají v plánu kohokoli ušetřit.

Tma. Je slyšet pochod vojáků.

VYPRAVĚČKA:

Tato událost rozpoutá peklo. Nacističtí vojáci obsazují Chotěboř.

Je večer. Na náměstí, kde se ještě před pár hodinami scházeli místní, aby oslavili konec války, přichází nacističtí vojáci. Doslova dupou po československé vlajce, kterou tady jeden z přítomných zapomněl.

VYPRAVĚČKA:

Čeští povstalci se sice stahují do lesů, ale stále drží muniční sklad. Napadají projíždějící německé kolony v okolí. Chotěbořští začínají chápat, že svou budou muset vybojovat.

Blíží se noc. Siluety povstalců, napůl přikrčené v trávě u kolejí.

VYPRAVĚČKA:

Jsou na kost vyčerpaní, ale každý úder vrací zpátky. V nedalekém Rozsochatci zaútočí na německý transport.

Ozve se rachot střelby a přes výjev se natáhne rudá kaňka, jako kdyby někdo rozlil červený inkoust.

VYPRAVĚČKA:

V Havlíčkově Brodě je povstání Čechů potlačeno a Němci se tak můžou plně soustředit na Chotěbořsko. Karta se začíná obracet v neprospěch místních.

HLAS MUŽE:

Němci! Němci jsou tady!

Tma. Jsou slyšet přijíždějící auta. Lidé začínají prchat před střelbou, někteří jsou zasaženi.

VYPRAVĚČKA:

Okupanti se nezastavují před ničím. Lidé se snaží utéct do svých domovů.

Ráno. K muničnímu skladu se blíží německá kolona, proti které kráčí důstojníci s československou vlajkou, ve smířlivém gestu.

VYPRAVĚČKA:

Ráno přijíždí německá kolona k muničnímu skladu, kde zůstala pouze trojice bývalých československých vojáků. Německý velitel slíbí, že je ušetří. Hned nato je ale nechá zajmout a surově zbít.

Záběr přes červené kolo, přes výpletové paprsky, které jakoby roztínají obraz. V pozadí jsou vidět dva kluci, titíž jako na začátku videa.

VYPRAVĚČKA:

V tu chvíli ke skladu míří dva chlapci, kteří si tady předchozího dne zapomněli kolo.

Výslechová místnost. Dva chlapci sedí vedle sebe a v očích se jim odráží světlo rozsvícené lampičky. Jeden z nich má roztržený ret, ze kterého teče krev.

VYPRAVĚČKA:

Němci s nimi naloží podobně jako s důstojníky a podobí je brutálnímu výsledku.

CHLAPEC (roztřeseně):

Šli jsme pro kolo. Přísahám, jenom kolo. Nechali jsme ho tam. Vrátili jsme se pro něj... Šli jsme pro kolo!

Je večer. Háj. Jsou slyšet cvrčci a všechno působí zdánlivě idylicky. Na nebi se objevují první hvězdy – jeden z chlapců na ně kouká.

VYPRAVĚČKA:

Němci odvezou všechny své zajatce ze skladu do třicet kilometrů vzdáleného háje, kde je donutí, aby si vyhrabali hroby. Holíma rukama.

Německý voják šťouchne do chlapce zbraní a ten padne na kolena.

VYPRAVĚČKA:

Potom je zastřelí.

Zpustošené město, které opouští německá kolona.

VYPRAVĚČKA:

O necelých dvacet čtyři hodin později proběhne jednání o kapitulaci a Němci se zavážou k tomu, že opustí město. Je 8. května 1945.

Lidé vychází do ulic a uklízí město, zbavují se nacistických symbolů. Někdo si prohlíží červené kolo a v dalším záběru na něm odjíždí.

VYPRAVĚČKA:

Jsou příběhy, které se do vaší paměti zapíšou snáz než jména.

Tma, ve které je slyšet zacinkání zvonečku na kole – někdo šlape do pedálů. Ten zvuk se postupně vzdaluje v podkresu, pod závěrečnou animací červené nitě.

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

Hned po obsazení německými vojsky se na Chotěbořsku začal formovat domácí odboj (nejprve Obrana národa). Velkou roli v něm sehrál Vilém Eckhardt. Jeho továrna sice vyráběla pro německou armádu, on sám však zachránil řadu obyvatel před nasazením v Říši. Štědře podporoval také zahraniční odboj. V průběhu války v okolních lesích operovali partyzáni, především brigáda Mistra Jana Husa mjr. Fomina. Postupně došlo i ke zformování komunistického odboje.

Invaze vojsk Varšavské smlouvy

typ: audio | scénář: ČA_02_03_20 | architektonický návrh: 03.16_AU1

Popis:

Dramaturgické zpracování deníkových záznamů a vzpomínek ze srpna v roce 1968 do audio podoby, která nese prvky rozhlasové hry a audionarativních montáží.

Výběr a kompilace z následujících:

srpen 1968 – rukopis „Horký týden v Chotěboři“.

srpen 1968 – strojopisný přepis dobových záznamů nazvaný Horký týden v Chotěboři.

srpen 1968/2 – záznam událostí ze srpna 1968.

Scénář:

Vzdálené houkání sovy, šumění lesa.

VYPRAVĚČKA:

Vedro k zalknutí. Ti, kteří mohli v takovém počasí spát, snili o tom, že se blíží něco lepšího.

Zvuky nočního lesa protne zvuk jedoucích obrněných pásů. Ozve se drnčení telefonu. A další a další.

PAVEL (CHEPOS): /rozespale, pak nervózně, podrážděně/

Víš, kolik je hodin? Jaký vojáci? Vydrž, jedu do fabriky.

Dobová znělka Československého rozhlasu.

MUŽSKÝ HLAS Z ROZHLASU:

Včera v noci dne 20. srpna 1968 překročila vojska Varšavské smlouvy státní hranici. Stalo se tak bez vědomí prezidenta republiky Ludvíka Svobody i prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka. Zachovejte klid, nekladte odpor a nedělejte si zbytečné zásoby.

Nesrozumitelný šum hlasů, cvakání dobové pokladny.

MILENA (prodavačka): /zoufale/

No tak, lidi, netlačte se! Víc nám toho do krámu ne-dovezli!

Zvuky jedoucích tanků a manévrování těžké techniky. Zní polština.

VYPRAVĚČKA:

Mezitím už projížděla východními Čechami polská armáda. Lidé nevěřícně hleděli na tanky a sotva dvacetileté vojáky s kalašnikovy. Všichni měli jen jednu otázku. Proč jsou tady?

Zvuky jedoucích tanků a manévrování těžké techniky. Zní polština.

ŽENA: /mluví lámanou polštinou/

To co za... ehm bzdury? Co oni powiedzieli?

Proud polských slov.

MUŽ:

Rozumíš jim? Co to melou?

ŽENA: /otřeseně/

Nechápou, proč je nevítáme... Prý jim velitelé řekli, že je tady krvavá kontrarevoluce. A že nás mají zachránit...

Hluboký výdech a nádech. Ticho.

VYPRAVĚČKA:

V tehdejší učebnici přírodopisu se píše, že většina živočichů reaguje na šok ztuhnutím. Jiní se dají na útěk a jen malá část vyrazí do útoku. V ten horký týden ale chtěli bojovat všichni. A každý po svém.

Listování papíry, bouchání. Hovoří zástupce mládeže Ivan Cejp.

IVAN CEJP (mládež): /chlapecký hlas, šeptá/

Plakát, honem! Dáme ho sem, ať to viděj... Bacha!

Zvuk projíždějícího auta, rychlé kroky přejdou v útěk, přerývaný dech.

Přejezdy tanků, slabé zvuky polštiny a ruštiny. Přelet vrtulníků.

Pak opět znělka rozhlasu, sem tam to škvrká, občas se na chvíli zasekne zvuk.

MUŽSKÝ HLAS Z ROZHLASU:

Hlásí se vám Československý rozhlas. Při střetu s vojáky zahynulo už několik našich spoluobčanů. Celý svět upíná zrak k Československu a přeje si odchod okupačních armád. Prezident Svoboda a první tajemník Dubček odlétají vyjednávat do Moskvy, aby rozhodli o naší budoucnosti.

Klapání strojírenských mašin.

PAVEL (CHEPOS): /nervózně/

Tak hlasujeme! Kdo je proti?

Ozývá se nesouhlasné mručení. Odkáslání. Přerovnávání papírů, cvakání propiskou.

PAVEL (CHEPOS):

A kdo je pro?

Šumění, náhlý pohyb, náraz se zvedne les rukou, poodsunutí židlí.

PAVEL (CHEPOS): /energicky/

Výborně. Odhlasováno. Sepíšeme zprávu, že Chotěbořské strojírny se staví za Dubčka se Svobodou. A že ukončíme dodávku zboží okupantským zemím.

Ozve se potlesk.

VYPRAVĚČKA:

Horké dny v Chotěboři pokračovaly a městem prostupovala vlna solidarity. Všichni v tom byli spolu.

Zvuky kráčejících lidí, kdosi nervózně podupává nohou. Cvakání kasy, které po chvíli přestane.

MILENA (prodavačka):

Haní, vem za mě na chvilku kasu, ať můžu dojít podepsat petici... A co ty se nám tu motáš?

IVAN CEJP (mládež):

Mám vyřídit, že hradecká nemocnice prosí lidi, aby darovali krev. A ve škole se chystá brigáda na poli. Pošlem zásoby pro Prahu.

Zní tlumené hlasy, zvuky ladění rádia, přešlapávání na místě, dusot.

VYPRAVĚČKA:

Lidé se zastavovali na ulicích, probírali, co se děje a co je ještě potřeba udělat. Ladila se tajná vysílání. Měnily se i dopravní značky a cedule, aby byli vojáci zmatení a nevěděli, kudy jet dál. Polská armáda se mezitím utábořila v železných horách. Velitelé dali každému z vojáků jednu konzervu na tři dny. Příkaz opustit Československo k tomu ale nepřidali.

Znělka československého rozhlasu, opět občas zaskřípe zvuk a kus vypadne.

MUŽSKÝ HLAS Z ROZHLASU:

Všem, kdo nás slyší! Dubček a Svoboda vyjednávají v Moskvě. Nevzdávají se a chtějí spravedlnost pro Československo. Tak jako jsou silní oni, musíme být i my.

Klapající stroje v továrně. Ty najednou ustanou. Ticho.

PAVEL (CHEPOS): /mluví do amplionu/

Pozor, pozor. Nové oznámení. Chotěbořské strojírny vstupují do stávky na protest proti okupaci.

Chvilí je ticho, poté se rozezní sirény.

Zvuky pískotu, nadšení a uznání.

PRODAVAČKA MILENA:

Dobře poslouchajte! V Chotěboři jsme vybrali přes čtyři tisíce podpisů proti okupaci!

Ozve se potlesk.

IVAN CEJP (mládež):

A večer pořádáme besedu! Přijďte všichni! Ať žije Československo!

Jásot. Opět zazní potlesk. Ten ale postupně doznívá, až úplně odezní. Zazní škvřčivá znělka rozhlasu. Slyšíme jen jeho útržky přerušované odmlkami vypadávajícího signálu.

MUŽSKÝ HLAS Z ROZHLASU:

Dubček a Svoboda... zadržují je v Moskvě... Výhrůžky se týkají... Nechtějí odpor... Pobyt ve vězení...

Šum lidských hlasů. Kdosi si šeptá, neslyšíme co. Ze zvukové koláže vystupuje několik nervózních hlasů, které už jsou srozumitelné.

ŽENA: /šeptá/

Před Dubčeka prý položili revolver, aby se zastřelil...

MUŽ: /rázně, ale pak se zalekne a také začne šeptat/
Blbost! Ale... Ale co na nás chystají?

DRUHÝ MUŽ: /šeptá/
Když budou chtít...

ŽENA: /šeptá/
...to nás postřelí?

DRUHÁ ŽENA: /šeptá/
Praskne to, všichni vidí, co se tu děje...

MUŽ: /už mluví natolik tiše, že je mu sotva rozumět/
Nemůžu spát...

DRUHÝ MUŽ: /šeptá/
Taky se bojíš? Co když tohle celý bylo...

Mužův hlas přeruší nepříjemný zvuk motorů přistávajícího letadla. Chvilí je zlověstné ticho. Ozve se znělka rozhlasu.

MUŽSKÝ HLAS Z ROZHLASU: /roztřeseně/

Ludvík Svoboda a Alexander Dubček se spolu s ostatními právě vrátili z jednání v Moskvě... Po vzájemné dohodě přijalo Československo akt bratrské pomoci... Spřátelená vojska zůstanou na našem území.

Zklamané výdechy, drkotající pásy tanků. Šepot. Stroje v továrně se zase rozjíždí, zní jejich zlověstné klapání, pípání kasy.

VYPRAVĚČKA:

S koncem srpna vlny veder polevily a Československo čekala dlouhá, dlouhá zima. Sovětští vojáci tu zůstanou víc než 20 let.

Doprovodný text:

Text je umístěn analogově v rámci expozice.

Příchod vojsk Varšavské smlouvy vyvolal velké obavy, které se projevily v nákupní horečce a v napjaté atmosféře na ulicích. V řadě místních probudil vzpomínky na příchod německé armády v roce 1939.

Chotěbořské strojírny

typ: audio | scénář: — | architektonický návrh: 03.16_AU2

Popis:

Rozhovory s obyvateli a zaměstnanci Chotěbořských strojíren s cílem vystihnout jejich vztah k zakladateli Vilémovi Eckhardtovi a ke strojírnám samotným. Jaký přínos pro Chotěboř strojírny měly a jak by vypadala Chotěboř, kdyby nikdy nebyly založeny?

Postup:

Rozhovory budou vedeny ve spolupráci s městem, které předem vytipuje a osloví vhodné respondenty. Následně proběhne přepis rozhovorů a jejich celková dramaturgie, při které se vyberou klíčové části s cílem vyzdvihnout důležitost strojíren a přínos Vilému Eckhardtovi. Audio slouží jako závěrečná tečka pro muzejní hru pojednávající o Vilému Eckhardtovi. Je možné, že výpovědi respondentů budou doplněny či částečně nahrazeny promluvami vyprávěče, který návštěvníky prováděl celou Eckhardtovou hrou.

Počet rozhovorů bude přibližně 7 až 15 podle nashromážděného materiálu.

Otázky:

Pro zaměstnance továrny:

Jaká byla vaše profese? A na čem jste pracoval?

Co byla největší výzva? Co bylo nejtěžší?

Na co jste nejvíce hrdý?

Kdy bylo podle vás období, kdy strojírenství zažívalo největší rozmach, a jak na tu dobu vzpomínáte?

Víte, kdo byl Vilém Eckhardt?

Setkali jste se s Vilémem Eckhardtem? Jak na něj vzpomínáte?

Pokud byste byl majitelem takové továrny, co byste změnil?

Co vás nejvíce těšilo na vaší práci?

Proč jsou strojírny pro Chotěboř důležité?

Dokázal byste si představit Chotěboř bez strojíren?

Otázky pro osoby, které nebyly zaměstnány v továrně:

Jaká byla vaše spojitost s Chotěbořskou továrnou?

Jaký máte k továrně vztah?

Kdy bylo podle vás období, kdy strojírenství zažívalo největší rozmach, a jak na tu dobu vzpomínáte?

Víte, kdo byl Vilém Eckhardt?

Setkali jste se s Vilémem Eckhardtem? Jak na něj vzpomínáte?

Pokud byste byl majitelem takové továrny, co byste změnil?

Co vás nejvíce těšilo na vaší práci?

Proč jsou strojírný pro Chotěboř důležité?

Dokázal byste si představit Chotěboř bez strojíren?

Závěr

typ: animované video | označení: 03.20_AV1

Popis:

Toto zastavení je navrženo jako klidná odpočinková zóna, kde si návštěvníci mohou sednout a v poklidu vstřebat informace získané z expozice. Část prostoru je přizpůsobena zejména pro děti, které zde najdou různé interaktivní prvky zakomponované do nízkého prostoru mezi střešou a podlahou, kde nízká světlá výška motivuje ke hře a zkoumání. Zároveň zde bude možnost shlédnout VR zážitek vytvořený Romanem Bártou.

Závěrečná část slouží k relaxaci a odpočinku, kde si návštěvníci mohou vydechnout, strávit chvíli v klidu, nebo počkat na svůj doprovod.

Za studio Krutart připravili:

Ing. arch. MgA. Bára Klapalová

vedoucí art directorka

MgA. Pavel Gotthard, Ph.D.

hlavní scenárista

Mgr. Veronika Badinová

editorka

MgA. Juliána Silvie Kamas

projektová manažerka

tel.: +420 736 452 855

mail: juliana.silvie@krutart.cz

Za konzultace děkujeme:

pracovní skupina města Chotěboř a CEKUS

Mgr. Michal Kamp

Mgr. Lenka Dolanová, Ph.D.

Bc. Michaela Krpálková

Mgr. Stanislav Pavlíček

Mgr. Michal Rozhoň, Ph.D.

Mgr. Bc. David Šafránek

Ing. Tomáš Škaryd

odborník na geologii a přidružená témata

Mgr. Jan Doucek

odborníci na biologii a přidružená témata

Ing. Luděk Čech

Mgr. Věra Váchová

hardwarová řešení

3D Sense s. r. o.

úvodní konzultace

Povodí Labe, státní podnik

pro městské muzeum v Chotěboři

vypracovalo studio Krutart

2021